

PERSPECTIEVEN

rapportage van de

Werkgroep Convergentie Kerkorde en AKS (WCKA)

april 2017



Nederlands Gereformeerde Kerken



Uitgave onder verantwoordelijkheid van

Commissie Contact en Samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken,
en Deputaten Kerkelijke Eenheid van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Voor zaken m.b.t. het auteursrecht kan contact opgenomen worden met secretaris.ccs@ngk.nl of
met eenheid@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

INHOUDSOPGAVE

0. Introductie en aanbieding	3
1. WCKA – aanleiding en werkzaamheden	5
2. De plaats van de diaken in de kerkenraad	9
3. De verhouding van kerkverband en plaatselijke kerk	15
4. Perforatie – en hoe moet dat bij een kerkfusie	25
5. Eenheid in belijden	32
6. Preekbevoegdheid	42

0. Introductie en aanbieding

De WCKA, Werkgroep Convergentie Kerkorde en AKS, biedt hierbij zijn eerste rapportage aan aan de Landelijke Vergadering Nunspeet 2016 van de Nederlands Gereformeerde Kerken en aan de Generale Synode Meppel 2017 van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Wij doen dit in opdracht van de Commissie Contact en Samenwerking van de NGK (CCS) en de Deputaten Kerkelijke Eenheid van de GKv (DKE). De WCKA is in de achterliggende periode door deze beide in het leven geroepen om zich gericht bezig te houden met het kerkrecht van de twee kerkverbanden. De aanleiding daarvoor wordt in het volgende hoofdstuk toegelicht, net als de meegegeven opdrachten.

Deze rapportage heeft sterk het karakter van een tussentijdse melding. Er zijn nog veel onderwerpen te bespreken en ook de resultaten die hier gepresenteerd worden, hebben nog geen definitieve vorm. Toch vinden CCS en DKE het waardevol om deze rapportage op dit moment aan te bieden aan de opdrachtgevers, de LV en de GS. Ze willen hiermee duidelijk maken hoe dicht NGK en GKv bij elkaar staan, ook als het gaat om de orde van de kerk. In deze rapportage worden onderwerpen besproken die vanuit het verleden gezien konden worden als mogelijke belemmeringen op de weg naar eenheid. Graag laten we zien dat een grondige en eerlijke bespreking leidt tot de conclusie dat we op deze onderwerpen eenstemmig zijn en dat er goede mogelijkheden zijn om dit uit te werken in gezamenlijke regelgeving.

De vijf deelnota's in deze rapportage zijn besproken in een gezamenlijke vergadering van CCS en DKE op 19 april 2017. Het was een goede, open bespreking. Er is veel waardering geuit voor het grondige werk van de werkgroep. Op onderdelen is doorgevraagd en zijn suggesties gedaan voor verduidelijking en versterking van de tekst. Deze suggesties zijn apart vermeld aan het eind van elke deelnota. Bij elk onderdeel is uitgesproken dat de nota door de gezamenlijke vergadering van CCS en DKE is aanvaard om aangeboden te worden aan de LV en de GS.

Commissie en deputaatschap verwachten niet dat de vijf nota's door deze LV en GS uitvoerig zullen worden besproken, en zeker niet dat over de inhoud ervan besluiten worden genomen. We voegen daarom ook geen conceptbesluiten toe. Wel is het onze hoop en ons gebed dat deze rapportage, met name voor de GS van de GKv, een bouwsteen mag vormen voor een besluit gericht op verdere stappen naar eenheid van NGK en GKv, tot eer van de Heer van de kerk.

In het kader van de samensprekingen van NGK en GKv hebben de vijf besproken onderwerpen niet alle hetzelfde gewicht. Wie zich weinig leestijd kan veroorloven, adviseren we daarom vooral de nota's te lezen over 'kerkverband en plaatselijke kerk' en 'eenheid in belijden'.

Het eerste hoofdstuk is een bewerking van het eerste rapport van de WCKA aan CCS en DKE, in december 2016. De vijf daaropvolgende hoofdstukken kennen ieder een eerste auteur: Harmannij schreef de nota's over de diakenen en over preekbevoegdheid; Biewenga schreef als eerste de nota over eenheid in belijden; de nota over perforatie is van de hand van Van Dijk, en Vreugdenhil tekende voor kerkverband en plaatselijke

kerk. Tegelijk zijn de nota's, door de intensieve besprekingen binnen de werkgroep, het gezamenlijke product van de WCKA.

Tenslotte, we geven ons rapport de titel 'Perspectieven' mee. Een perspectief is een doorkijk. We bieden een eerste blik over het kerkrechtelijke veld van de groeiende eenheid van NGK en GKv. Tegelijk geloven we ook dat ons werk perspectieven biedt. Wie door verschillen in formuleringen heen kijkt, ziet eenstemmigheid over wezenlijke zaken. Dat geeft verwachting voor een gezamenlijke toekomst, onder de zegen van de Heer.

De Werkgroep Convergentie Kerkorde en AKS,

Kor Muller, emeritus predikant, NGK (voorzitter)

Heleen Hamelink, juriste, GKv

Jan van Dijk, beleidsambtenaar in ruste, NGK

Kornelis Harmannij, predikant, GKv

Menko Biewenga, predikant, NGK

Rob Vreugdenhil, predikant, GKv

april 2017

1. WCKA – aanleiding en werkzaamheden

1. Aanleiding

Een wens vanuit de NGK

De Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken Zeewolde 2013/14 besloot te willen werken aan verbreding van het AKS, met name m.b.t. de gemeentevisie. Daarbij werd nadrukkelijk gekozen voor aansluiting bij de kerkorde van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), die op dat moment in een ver gevorderd stadium was. Ook is de wens uitgesproken het AKS een meer missionair karakter te geven. De LV heeft de uitvoering van het besluit in handen gegeven van de Commissie Contact en Samenwerking (CCS), in nauwe samenwerking met de commissie Kerkrecht en Beroepszaken. Bij dit besluit overwoog de LV ook dat de groeiende samenwerking tussen NGK en GKv een belangrijke stimulans is om de beschrijving van kerkelijke regels, resp. van structuren en culturen, zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. Daarnaast is in de afgelopen jaren binnen de NGK een toenemend besef te zien van het belang van goede regelgeving.

Een onderdeel van de samensprekingen

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Ede 2014 besloot over te gaan tot samensprekingen met de NGK met het oog op kerkelijke eenheid. Als eerste uitvoering daarvan stelden Deputaten Kerkelijke Eenheid (DKE) en genoemde CCS samen een Groeidocument op. Daarin werden alle punten geïnventariseerd die in de samensprekingen aan de orde zouden moeten komen. De kerkorde, of breder: het kerkrecht, wordt daarin apart genoemd. Bij het ontstaan van de Nederlands Gereformeerde Kerken speelden kerkrechtelijke onderwerpen immers geen onbelangrijke rol. De typering 'independentisme' viel vaak in de felle discussies, en bleef ook daarna gebruikt als het om het AKS ging. Omgekeerd was er kritiek en weerstand tegen wat ervaren werd als overregulering en verstikkende binding. Alle reden dus om in de samensprekingen te inventariseren of er met betrekking tot kerkrecht en kerkorde voldoende basis is voor eenheid.

Een vooruitblik richting eenheid

De samensprekingen van NGK en GKv zijn nog niet in de fase dat er samen kerkelijke regels moeten worden vastgelegd. CCS en DKE zien wel het belang van een tijdige inventarisatie van die punten waarop de kerkrechtelijke praktijk van NGK en GKv op dit moment uiteenlopen. Wanneer de samensprekingen gezegend worden met concrete resultaten, is het goed als er over de uitvoering nagedacht is. Wanneer daarbij keuzes gemaakt moeten worden die in één van beide kerkgemeenschappen gevoelig kunnen liggen, is zorgvuldige en dus tijdige voorbereiding zeker gewenst.

Start en taakstelling

Deze drie overwegingen leidden tot de instelling van een Werkgroep Convergentie Kerkorde en AKS, WCKA. Onder aansturing van DKE en CCS, en met (personele) verbinding met deputaten Kerkorde (GKv) en de commissie Kerkrecht en Beroepszaken (NGK), is deze werkgroep aan het werk gegaan. Daarbij werd eerst een drievoudige analyse-taak geformuleerd:

- een analyse van de mate waarin AKS en GKv Kerkorde overeenstemmen en verschillen;

- een analyse van de mogelijkheden om van beide kerkordes en regelingen het beste te benutten, met behoud van innerlijke consistentie;
- een analyse van de mogelijkheden en obstakels om te komen tot een gelijkluidende kerkorde.

De taakstelling richting concrete regelgeving is duidelijk voorzichtig en terughoudend:

- voorstellen voor de uitgangspunten bij het toewerken naar een gezamenlijke kerkorde;
- mogelijk concrete voorstellen tot herziening van het AKS en of de GKv Kerkorde die eenwording ondersteunen met speciale aandacht voor de thema's die door de LV NGK zijn benoemd;
- mogelijke concrete voorstellen om vanuit LV en GS opdrachten te formuleren om de overgebleven obstakels weg te nemen.

2. Werkzaamheden

De Werkgroep Convergentie Kerkorde en AKS (WCKA) begon met een inventarisatie van overeenkomsten en verschilpunten tussen het NGK-AKS en de GKv-kerkorde 2014. Het verbaast niet dat de overeenkomsten daarbij de grote meerderheid vormen. Steeds weer wordt duidelijk dat beide kerkgemeenschappen dezelfde recente wortels hebben en dezelfde kerkrechtelijke taal spreken.

Vanuit deze inventarisatie is een lijst opgesteld van significante verschillen die verdere bespreking behoeven. Daarbij gaat het deels om mogelijk fundamentele verschillen, zoals de visie op de verhouding tussen plaatselijke kerk en kerkverband; deels gaat het om verschillen die in het oog springen maar waarachter waarschijnlijk geen wezenlijk verschil in visie ligt, zoals de vraag of diakenen wel of niet deel uitmaken van de kerkenraad.

In de eerste fase van de besprekingen is binnen de WCKA ook gebrainstormd over verschillende fundamentele vragen met betrekking tot kerkrecht en kerkorde. Daarbij zijn onder andere de kansen en uitdagingen van een minimale kerkorde onderzocht. Het was goed om in deze fase ook zulke vragen te bespreken. Maar de insteek is vooralsnog niet om, bij het gehoopte samengaan van GKv en NGK, te werken aan een fundamenteel andere kerkorde dan de huidige, de KO'14 en het AKS.

Aan de hand van afzonderlijke notities is gesproken over een eerste reeks van significante verschillen. Bij sommige onderwerpen werd al snel duidelijk dat er wel verschil in praktijk is, maar dat het daarbij niet gaat om wezenlijke verschillen. Vanuit gelijke basisprincipes zijn in NGK en GKv verschillende keuzes gemaakt die elk voor zich te verdedigen zijn. In het kader van de samensprekingen hoeven deze onderwerpen geen bijzondere aandacht te krijgen. Pas bij een volgende fase moet er gewerkt worden aan praktische afstemming of zo nodig goede regelingen om verschillende praktijken naast elkaar te laten bestaan.

Sommige onderwerpen vroegen meer bespreking, omdat ze betrekking hadden op (historische) verschillen tussen beide kerkgemeenschappen. Het was bemoedigend om te merken hoe die verschillen verkleind konden worden. Tot nu toe heeft dat alleen maar winst opgeleverd, uitlopend in eenstemmigheid over een aantal voorstellen voor

als er een gezamenlijke praktijk zal zijn. Verrassend was het daarbij ook als soms de NGK-leden van de werkgroep pleitten voor een 'strakkere' formulering dan de GKv-ers. Wat gehoopt en verwacht werd, bleek in de besprekingen tot nu toe uit te komen: met betrekking tot het recht in de kerk is er voldoende basis voor verdergaande samensprekingen.

Naast de onderwerpen uit de genoemde inventarisatie komen in de besprekingen van de WCKA ook andere punten aan de orde, onder andere vanuit de actualiteit van voorstellen aan de LV of GS. De WCKA heeft hierin formeel geen functie. Maar de leden beseffen wel dat er in deze fase van samensprekingen geen besluiten genomen moeten worden die nieuwe verschillen tussen NGK en GKv opleveren. Dit bleek in ieder geval niet het geval te zijn bij het NGK-besluit over de 'permanente LV'. Ook is er een gesprek geweest van enkele WCKA-leden met een afvaardiging van de Tehuis-gemeente te Groningen, n.a.v. een brief van deze gemeente aan de LV. Dit gesprek was onder meer waardevol voor een goed beeld van de bijzondere positie van enkele NG-kerken.

3. Overzicht van te bespreken en besproken onderwerpen

Hieronder volgt een globaal overzicht van de onderwerpen die uit de inventarisatie naar voren gekomen zijn als mogelijk significante verschillen. In de kolommen is aangegeven in hoeverre de onderwerpen al voorbereid, besproken en afgerond zijn.

	In voorbereiding	Voorbereid en in bespreking	afgerond
1. Omgaan met afwijkingen van de leer			x
2. Grensregelingen / perforatie			x
3. Verhouding kerkverband en plaatselijke kerk			x
4. Plaats diaken in de kerkenraad			x
5. Preekbevoegdheid niet-predikanten			x
6. gebruik liturgische formulieren	x		
7. procedure beroepbaarstelling	x		
8. Bijzondere gaven tot het ambt van predikant	x		
9. vrouwelijke ambtsdragers			
10. Toelating predikanten uit andere kerkverbanden	x		

11. 1e bevestiging als predikant - handoplegging	x		
12. Afvaardiging naar meerdere vergadering	x		
13. Plaats van niet-AKS-gemeenten op meerdere vergaderingen (in bijzonder LV); wenselijkheid van zo'n bijzondere positie in het kerkverband.	x		
14. Voortgezette landelijke vergadering			x
15. Bevoegdheden van een missionair kerkelijk werker tot Woord- en sacr.bediening.			

2. De plaats van de diaken in de kerkenraad

1. Inleiding en samenvatting

Bij de NGK bestaat de kerkenraad uit alle ambtsdragers; bij de GKv bestaat de kerkenraad enkel uit de ouderlingen en de predikant. Hieronder schetsen we de achtergrond van deze verschillen en spreken een voorkeur uit voor de laatste mogelijkheid.

2. Historische schets

DKO

1. In de DKO maakte de diaken geen deel uit van de kerkenraad. Was er toch connectie nodig tussen diakenen en kerkenraad, dan verliep dat via de persoon van de predikant. Art. 37: "In alle kerken zal een kerkeraad zijn, bestaande uit de dienaren des Woords en de ouderlingen".

Art. 40: "Desgelijks zullen de diakenen samenkomen ... waartoe de dienaren goede opzicht zullen nemen, en zo nodig zich daarbij laten vinden".

2. Via twee routes kwamen de diakenen echter wel bij de kerkenraad: in alle kerken via de roeping van nieuwe ambtsdragers, en in kleine kerken als aanvulling op de ouderlingen.

Art. 22: "De ouderlingen zullen door het oordeel des kerkeraads en der diakenen verkozen worden".

Art. 38: "Waar het getal van de ouderlingen klein is, zullen de diakenen door plaatselijke regeling mede tot de kerkenraad kunnen genomen worden".

3. In de jaren '70 van de vorige eeuw werd dit proces bevestigd, toen de NGK een AKS opstelden en de GKv hun kerkorde herzag(en) (de KO1978). Beide kerkgemeenschappen bewogen zich daarbij in dezelfde richting, maar gingen wel ieder een eigen weg.

AKS

4. Stond de diaken volgens de DKO officieel nog buiten de kerkenraad, het AKS haalt hem er volledig binnen.

Art. 2: "Er zijn drie ambten te onderscheiden: het ambt van predikant of dienaar van het Woord, van ouderling en van diaken. Tussen deze ambten bestaat geen onderscheid in rangorde, alleen in dienstbetoon".

Art. 13: "De dienst van de ouderling houdt in ... het samen met de predikant uitoefenen van de kerkelijke tucht".

Art. 15: "De ambtsdragers vormen gezamenlijk de kerkenraad".

Bij de laatste herziening werd aan art. 15 toegevoegd: "De uitoefening van de tucht is voorbehouden aan de ouderlingen samen met de predikant".

5. Het verschil in dienstbetoon (art. 2) leidt dus nog wel tot een verschil in bevoegdheid. Met name is dat het geval rond de uitoefening van de kerkelijke tucht. In art. 13 wordt gezegd dat deze behoort tot het taakveld van de ouderlingen, samen met de predikant. Om misverstand uit te sluiten wordt dit nog eens herhaald in de jongste toevoeging aan art. 15. Daarmee wordt duidelijk dat ook de *besluiten* rond de kerkelijke tucht (de

gewichtigste besluiten binnen de kerk!) niet worden genomen door de kerkenraad (inclusief de diakenen), maar alleen door de ouderlingen en de predikant.

K01978

6. In 1978 werd in de kerkorde een nieuwe vergadering geïntroduceerd: die van de 'kerkenraad met diakenen'.

Art. 36: "In alle kerken zal een kerkenraad zijn, die bestaat uit de predikant(en) en de ouderlingen. ... De kerkenraad zal eveneens regelmatig met de diakenen vergaderen. Deze vergadering zal de zaken behandelen die de kerkorde daarvoor aanwijst, de materiële aangelegenheden van de kerk, het financieel beheer en alles wat naar het oordeel van de kerkenraad tot het algemeen beleid gerekend kan worden".

De laatste zin heeft een praktijk bevorderd die overeenstemt met die van het AKS: Alle belangrijke besluiten werden mee door de diakenen genomen, behalve besluiten over de tucht.

K02014

7. Bij de herziening van de kerkorde is echter gekozen voor een duidelijker afgrenzing van de ambten van ouderling en diaken, zelfs scherper dan in de DKO het geval was.

Art. B25: "De kerkenraad toetst, gehoord de diakenen, de geschiktheid voor de ambten ... De kerkenraad stelt ter verkiezing zo mogelijk een dubbel aantal kandidaten. Na de verkiezing ... vindt de benoeming plaats door de kerkenraad".

Art. B29: "In elke kerk is een kerkenraad, die bestaat uit de predikant(en) en de ouderlingen. De diakenen vormen samen de diaconie. Ten minste tweemaal per jaar overleggen de kerkenraad en de diaconie over hun pastoraal en diaconaal ambtswerk in de gemeente en over de materiële zaken van de kerk".

Art. B33: "... Indien in een kleine gemeente minder dan drie ouderlingen zijn, wonen een of meer diakenen de kerkenraadsvergaderingen bij met adviserende stem".

8. De diakenen hebben daarmee nooit meer dan een adviserende stem in de kerkenraad. De kerkenraad is wel verplicht om regelmatig met de diakenen te overleggen, maar neemt vervolgens zelfstandig een besluit.

9. Tegelijk gaf de generale synode van 2014 n.a.v. het debat over vrouwelijke ambtsdragers opdracht om nader studie te doen naar de ambten in de kerk. Als mogelijke uitkomst werd in de voorbesprekingen geopperd de vorming van een leidinggevende 'kernkerkenraad', bestaande uit enkele mannelijke ouderlingen, met daaromheen een aantal andere functionarissen (zowel mannen als vrouwen): pastorale werkers, evangelisten en diakenen.

3. Nadere beschouwing

1. De ambivalente plaats van de diaken in de DKO hangt samen met de verschillende visies die hierover in de tijd van de Reformatie opgeld deden.

Wel was er brede overeenstemming dat er naast ouderlingen diakenen moesten zijn, en dat deze diakenen evenals de ouderlingen een bijzonder ambt bekleedden. De Schriftuurlijke basis werd vooral gevonden in Filipp. 1:1 en 1 Tim. 3:1-13. Deze overtuiging werd zelfs confessioneel geijkt: art. 30 NGB. Overigens werd de daarin gedane uitspraak dat de diakenen met ouderlingen en predikant "een raad van de kerk"

moeten vormen, blijkbaar niet opgevat als een kerkordelijk voorschrift (de DKO deed immers anders, zie hierboven) maar als principieel kader over de noodzaak tot samenwerking.

2. De NGB laat zich niet uit over de specifieke taak van de diaken. De taken van de ambtsdragers worden wel opgesomd, maar zonder ze aan een bepaald ambt te verbinden. In de praktijk werd de taak van de diakenen vanuit Hand. 6:1,2 gezocht in de armenzorg. Maar ook het pastoraat, met name het ziekenbezoek, werd in de eerste tijd na de Reformatie gerekend tot de taak van de diaken. De ouderlingen hadden als taak om toezicht te houden op het geheel van het kerkelijk leven en waar nodig tucht te oefenen.

3. De beweging van de jaren '70 uit de vorige eeuw heeft te maken met de tijdgeest, die zich verzette tegen wat specifiek was voor het ambt van de ouderling: gezaghebbend toezicht met de bevoegdheid tot tuchtoefening. Gelijkheid van mensen werd het ideaal; gezag was bij voorbaat veroordeeld als machtsmisbruik; toezicht werd weggezet als 'controledwang'. Het werk van de ambtsdragers, juist ook dat van predikanten en ouderlingen, verschoof. Van hen werd niet verwacht dat zij 'van bovenaf' zouden regeren, maar dat ze 'naast' de mensen zouden staan om hen te bemoedigen en te steunen.

4. Direct gevolg was een forse toename van het aantal ambtsdragers, vooral van het aantal ouderlingen. Persoonlijk aandacht geven aan alle gemeenteleden afzonderlijk vraagt immers veel tijd. De gemeente was vaak al eerder verdeeld in wijken, waaraan steeds een of twee ouderlingen en een diaken aan verbonden was. Maar nu werd belangrijk dat die wijken vooral niet te groot zouden zijn.

5. Een ander gevolg was dat de taken van ouderlingen en diakenen steeds moeilijker waren te onderscheiden. Door de toegenomen welvaart in Nederland en de opbouw van de verzorgingsstaat hoefden de diakenen nauwelijks nog 'armenzorg' te verlenen. Maar hun andere taak, die van pastoraat en ziekenzorg, werd steeds meer door de ouderlingen ingevuld. Er werden dus pogingen ondernomen om het diakenambt voor uitholling te behoeden. Daarbij paste het om te stellen dat het diakenambt 'gelijkwaardig' is aan het ouderlingenambt. Dat kon onder meer tot uiting komen door hun plaats in de vergadering van de kerkenraad: de stem van de diaken woog liefst even zwaar als die van de ouderling.

6. Beide ontwikkelingen samen hadden echter tot gevolg dat kerkenraadsvergaderingen uitgroeiden tot parlementszittingen: een heterogene groep van mannen die ieder hun eigen visie stem probeerden te geven. De kerkenraadsvergaderingen kregen een slechte naam, juist bij de ambtsdragers zelf: 'liever de wijk in'.

7. Rond de eeuwwisseling werden vormen ontwikkeld om dit onbehagen weg te nemen. De nieuwe taakopvatting van de ouderlingen (persoonlijke aandacht geven aan gemeenteleden) werd daarbij ongemoeid gelaten. Ook de vervaging van de grens tussen de taak van ouderlingen en die van de diakenen bleef. Wel werd er in veel gemeenten naast de kerkenraad een nieuw orgaan in het leven geroepen, dat alle bestuurlijke zaken voor zijn rekening moest nemen. De samenstelling en de bevoegdheid van dit orgaan konden van plaats tot plaats grote verschillen vertonen. Soms bestond hij uit

ambtsdragers, soms juist alleen uit niet-ambtsdragers. Soms kon hij zelfstandig besluiten nemen, soms ging zijn bevoegdheid niet verder dan het voorbereiden van besluiten door de kerkenraad.

8. Deze nieuwe vormen leidden tot nieuwe onvrede. Ouderlingen hadden het gevoel dat zij hun verantwoordelijkheid voor de kerk als geheel niet konden invullen, als zij geen zitting hadden in het bestuurlijk orgaan, en als mede daardoor de kerkenraad met de diakenen nauwelijks vergaderde. Wel vergaderden de ouderlingen en de diakenen afzonderlijk. Maar omdat hun taken in de praktijk elkaar raakten of zelfs overlaptten, leidde dit tot de klacht dat ouderlingen en diakenen langs elkaar heen werkten, of zelfs dubbel werk deden.

9. Opnieuw werden er nieuwe structuren gevormd: het wijkoverleg, tussen ouderling en diaken, liefst aangevuld met de predikant. Daarnaast kwam een nieuwe beweging op, mede noodzakelijk gemaakt omdat de ambtsdragers een steeds grotere werkdruk ervoeren, en dus vaker voor de eer bedankten. Het onderling pastoraat van de gemeenteleden moest deze druk verlichten. De ouderlingenwijk werd verder opgedeeld in miniwijken of kringen, die onafhankelijk van de ambtsdragers moesten kunnen functioneren. Zoals echter te verwachten viel leidde dit tot de klacht van gemeenteleden dat zij hun ouderling nooit meer zagen.

10. De kerkorde 2014 wil deze ontwikkeling radicaler bijstellen dan tot dusver gebeurde. De vermeende 'gelijkwaardigheid' van ouderlingen en diakenen wordt losgelaten. De kerkenraad van ouderlingen krijgt zijn leidende rol terug. Tegelijk blijft de opdracht voor de ouderlingen dat ze persoonlijk bezoeken afleggen, en dit dus niet overlaten aan het 'onderling pastoraat'. De diakenen krijgen hun eigen vergadering in "de diaconie", terwijl hun taak wordt verbreed naar "barmhartigheid en gerechtigheid in kerk en wereld" (B24.1). Maar zelfs waar er in een kleine gemeente (te) weinig ouderlingen zijn mogen kerkenraad en diaconie niet fuseren; er schuiven slechts zoveel diakenen aan bij de kerkenraad als nodig is. En alleen met adviserende stem.

4. Pleidooi voor een kerkenraad zonder diakenen

1. De opzet die uitgaat van een kerkenraad die enkel bestaat uit de ouderlingen en de predikant, heeft een aantal voordelen. De belangrijkste is dat het ambt van ouderling en dat van diaken duidelijker worden onderscheiden. Zowel voor de ouderlingen als de diakenen betekent het dat ze zich kunnen concentreren op hun eigen taak. Het "onderscheid in dienstbetoon" (AKS art. 2) krijgt praktisch vorm.

2. De diakenen hoeven zich niet langer bezig te houden met allerlei bestuurstaken, zoals die op de kerkenraad aan de orde komen. Wel kunnen ze van tijd tot tijd worden uitgenodigd, om hen bij te praten of hen om hun oordeel te vragen, maar de verantwoordelijkheid voor het bestuur van de kerk mogen de diakenen overlaten aan de ouderlingen. Wanneer de diakenen zelf vergaderen, gaat het over het diaconaat.

3. Een kerkenraad van enkel ouderlingen en de predikant is kleiner, overzichtelijker, en daardoor slagvaardiger. Met name in middelgrote gemeentes kan het de instelling van een afzonderlijk moderamen of 'kernkerkenraad' overbodig maken. Het vermindert de vergaderdruk voor de ouderlingen, zodat zij meer ruimte hebben voor pastorale taken.

4. Als nadeel zou genoemd kunnen worden dat de diakenen meer op afstand komen staan van alles wat er passeert in de kerkenraad. Voor zover het gaat om zaken die niet tot de verantwoordelijkheid van diakenen behoren, is dat echter geen probleem. Voor de zaken die hen wel aangaan, zou wel eens het omgekeerde kunnen gelden: dat de kerkenraad bewust de inbreng van de diakenen organiseert en honoreert.

5. Als nadeel zou men verder kunnen aanvoeren dat de ouderlingen gaan 'heersen' over de diakenen. Komt dat niet in strijd met de aloude regel uit art. 84 DKO: "Geene kerk zal over andere kerken, geen dienaar over andere dienaren, geen ouderling of diaken over andere ouderlingen of diakenen, eenige heerschappij voeren"? Dit artikel noemt de betrokken ambtsdragers echter niet zonder reden in het enkelvoud: de ene ambtsdrager mag niet heersen over de anderen. Maar de gezamenlijke ouderlingen kunnen wel degelijk een andere bevoegdheid hebben dan de diakenen. Hierop wijst ook het woordgebruik van Paulus, wanneer hij in zijn brieven de tweeslag 'opzieners en dienaren/diakenen' gebruikt: de Griekse termen (episkopoi en diakonoi) betekenen letterlijk 'mensen die toezicht houden, en mensen die dienst doen'. Dat wijst op verschil in verantwoordelijkheid en in bevoegdheid. Voor een goed functionerend lichaam is dat onmisbaar.

6. De plaatsing van de diakenen buiten de kerkenraad geeft ruimte voor nadere ontwikkeling van het diakenambt. Het Nieuwe Testament tekent immers voor de opbouw van de christelijke gemeente drie lijnen:

- het primaat van het Woord (zie o.m. Efez. 4 : 11);
- de noodzaak van leiding en toezicht (zie o.m. Hand. 20 : 28);
- diversiteit van functies (zie o.m. 1 Kor. 12 : 5).

Juist dat laatste zou voor de invulling van de taak van de diakenen nieuwe mogelijkheden kunnen inhouden. Wanneer zij zijn vrijgesteld van bestuurlijke verantwoordelijkheid is er ruimte om die diversiteit concreet in te vullen.

5. Overal hetzelfde?

1. De vraag mag gesteld worden of het noodzakelijk is dat alle plaatselijke kerken op dit punt één lijn trekken. Moet dit centraal worden geregeld, of kan het worden overgelaten aan de vrijheid van de kerken?

2. Deze vraag hangt samen met een meer basale kwestie: wat voor kerkelijke gemeenschap hebben we voor ogen. In hoeverre moet landelijk worden geregeld wat plaatselijk de kerken doen?

Deze vraag verdient afzonderlijke bezinning.

6. Conclusies

1. Zowel bij de NGK als bij de GKv is de oefening van de kerkelijke tucht voorbehouden aan de ouderlingen met de predikant. Dat kan zo blijven.

2. Om dit onderscheid in dienstbetoon consequent toe te passen verdient het de voorkeur om de kerkenraad te definiëren als de vergadering van de plaatselijke ouderlingen en predikanten, en aan deze vergadering de eindverantwoordelijkheid toe te kennen voor het hele plaatselijke kerkelijke gebeuren.

3. Dat laat onverlet dat er een goede vorm van overleg moet blijven bestaan tussen de diverse ambten.
4. Op deze wijze kan het ambt van de diakenen tot nieuwe bloei komen; zij krijgen er alle ruimte voor.
5. Vooralsnog blijft de vraag open of een (gemeenschappelijke) kerkorde hierin een dwingende keuze moet maken.

Deze notitie is besproken in de gezamenlijke vergadering van CCS (Commissie Contact en Samenwerking van de NGK) en DKE (Deputaten Kerkelijke Eenheid van de GKv) van 19 april 2017, en aanvaard voor doorzending aan de LV en de GS.

Uit de bespreking op die vergadering vermelden we aanvullend:

1. M.b.t. de slotzin van paragraaf 4.3, de verminderde vergaderdruk voor de ouderlingen: uit de praktijk in een aantal GKv-kerken blijkt dat niet alleen de diakenen minder (mee) vergaderen, maar dat ook de kerkenraad (ouderlingen) een lagere vergaderfrequentie krijgt. De kerkenraad concentreert zich meer op de kerntaken: de geestelijke leiding aan de gemeente en de pastorale zorg voor leden. Bestuurlijke zaken worden meer overgelaten aan commissies of een moderamen.
2. N.a.v. conclusie 5: Uit het oogpunt van rechtsgelijkheid en herkenbaarheid heeft het de voorkeur van CCS en DKE dat er, zeker wanneer het gaat om een gemeenschappelijke kerkorde, wel gekozen wordt voor een eenduidige afspraak op dit punt. Daarmee is ook voor externe instanties, zoals een rechter of een financiële instelling, uit de algemeen aanvaarde kerkorde duidelijk wie bevoegd is tot het nemen van besluiten.

3. De verhouding van kerkverband en plaatselijke kerk

1. Inleiding en samenvatting

Bij het ontstaan van de NGK speelden discussies over het kerkverband een grote rol. Dat is merkbaar in de tekst van het huidige Akkoord van Kerkelijk Samenleven. Er zijn vooral verschillen m.b.t. de rechtskracht van besluiten en de mogelijkheid om als plaatselijke kerk deze niet uit te voeren. Maar achter die verschillen ligt eenzelfde visie op de verhouding van landelijk en plaatselijk. Een plaatselijke kerk mag zich nooit los denken van de andere kerken, terwijl tegelijk in de lokale gemeente het wezen van kerk-zijn gevonden wordt. Dat is door te vertalen naar een kerkelijke orde waarin gezamenlijke besluiten rechtskracht hebben en er tegelijk ruimte gegeven kan worden om plaatselijk een besluit niet uit te voeren. Wanneer die orde gehanteerd wordt in de liefde en eenheid die Christus leert, is dat tot opbouw van zowel plaatselijke kerken als kerkverband.

2. Formele overeenkomsten en verschillen

In de structuur van kerk-zijn zijn er grote overeenkomsten tussen de NGK en de GKv. In alles is merkbaar dat er een gezamenlijk verleden is, één kerkrechtelijke traditie en één bron waaruit geput is, de oude Dordtse Kerkorde. Sommige benamingen zijn anders (classis en regio, GS en LV), maar feitelijk loopt heel veel parallel. Tegelijk vallen daardoor de verschillen op. Doordat de structuren zo direct naast elkaar te leggen zijn, springt in het oog waarin ze op onderdelen van elkaar afwijken. We benoemen er vier:

a. Verschil in rechtskracht verlenen

Wanneer en op basis waarvan heeft een landelijk of regionaal besluit rechtskracht voor een plaatselijke kerk?

In het AKS is daarvoor de bekrachtiging van het besluit door de kerkenraad nodig. Aan een gezamenlijk genomen besluit moet (rechts)kracht verleend worden door elke kerkenraad.

AKS art. 34 Een besluit van een regiovergadering of landelijke vergadering wordt door de plaatselijke kerken bekrachtigd en in onderlinge liefde nagekomen, tenzij dit besluit strijdig bevonden wordt met Gods Woord of ook als het niet overeenstemt met de leer van de kerk of met dit Akkoord voor Kerkelijk Samenleven.

Een kerkenraad die een besluit niet bekrachtigt om bovengenoemde redenen of niet kan uitvoeren om redenen die het welzijn van de gemeente betreffen, geeft hiervan rekenschap aan de zusterkerken.

In KO'14 ontleent een gezamenlijk genomen besluit zijn (rechts)kracht aan de vergadering die het besluit neemt. Zodra het genomen is, heeft het die kracht, zonder dat daar een beslissing van een kerkenraad voor nodig is. De kerkenraad draagt alleen zorg voor de uitvoering ervan.

KO'14, F72.1 Een besluit van een kerkelijke vergadering heeft bindende rechtskracht.

F72.2 Een besluit treedt direct in werking, tenzij het besluit zelf een andere termijn vermeldt.

F72.3 De kerkenraden dragen zorg voor de uitvoering van de besluiten van de meerdere vergaderingen.

Overigens blijkt in de praktijk dat veel NGK-kerkenraden geen werk maken van deze ratificatie, zodat feitelijk de besluiten van de Landelijke Vergadering stilzwijgend rechtskracht ontvangen. Andersom menen nog heel wat GKv-kerkenraden dat het expliciet ratificeren van synodebesluiten een noodzakelijke stap is.

b. Mogelijkheid van afwijkende besluitvorming

In de Verklaring die voorafgaat aan het AKS staat nadrukkelijk 'dat het al of niet aanvaarden van het (een) kerkelijk akkoord geen oorzaak van breuk of verwijdering mag zijn tussen gemeenten die één zijn in geloof en belijden' (art. 2). In het hierboven aangehaalde artikel 34 wordt de mogelijkheid benoemd dat een kerkenraad een besluit niet bekrachtigt of niet uitvoert. Daarbij moet rekenschap gegeven worden aan de zusterkerken. Zo regelt het AKS expliciet de mogelijkheid dat een plaatselijke kerk afwijkt in zijn besluitvorming.

De kerkorde van de GKv kent zo'n regel niet.¹

Ten aanzien van buitenlandse kerken wordt zoiets wel uitgesproken, in E70.1: De kerken onderhouden naar vermogen oecumenische betrekkingen met kerken van gereformeerde belijdenis in het buitenland, gericht op geestelijke ontmoeting, bemoediging en hulp. Zij respecteren daarbij de eigen historie en context van elke kerk. De laatste zin is een nieuwe formulering voor de slotzin van artikel 47 van KO'78: Op ondergeschikte punten van kerkorde en kerkelijke praktijk zullen buitenlandse kerken niet veroordeeld worden.

c. Voortgezette Landelijke Vergadering

Het AKS kent de mogelijkheid van een voortgezette Landelijke Vergadering. In een gewichtige zaak kan ervoor gekozen worden om een voorlopig oordeel te geven. Dat oordeel wordt teruggelegd bij de kerken die vervolgens elk een afgevaardigde sturen om in een voortgezette LV een definitief besluit te nemen.

AKS art. 38,3 Een voorlopig gesloten landelijke vergadering wordt voortgezet om de zaken waarover zij een voorlopig oordeel gaf, af te handelen. Naar de voortgezette landelijke vergadering zendt elke kerk rechtstreeks één stemhebbende afgevaardigde, voorzien van een bewijs van afvaardiging. Een oorspronkelijke afgevaardigde naar deze landelijke vergadering heeft in de voortgezette vergadering een adviserende stem. Hij kan door de kerk waarvan hij lid is, echter ook worden aangewezen als haar stemhebbende afgevaardigde.

De notulen betreffende de zaken waarover een voorlopig oordeel is gegeven, worden uiterlijk twee maanden na het uitspreken van het voorlopige oordeel naar de kerken gezonden. De voortgezette vergadering vindt binnen vier maanden na de voorlopige

¹ Deputaten Kerkorde stellen in hun rapport aan GS Meppel 2017 wel de volgende toevoeging in artikel F72 voor: 4 Als een kerkenraad van oordeel is dat een besluit van de generale synode in strijd is met het Woord van God of de kerkorde en hij om die reden dat besluit niet kan uitvoeren, is hij gehouden tot het instellen van revisie volgens art. F81, met kennisgeving aan de classis. Met het oog op de gemeente kan de classis in de tussentijd adviezen of aanwijzingen geven. In dit voorstel krijgt de classis eenzelfde rol als wij in deze notitie aangeven. Deputaten beperken dit nadrukkelijk tot situaties waarin een kerkenraad meent dat een besluit in strijd is met Gods Woord of de kerkorde. De mogelijkheid dat een kerkenraad een besluit niet uitvoert omdat het niet de opbouw van de gemeente dient, wordt niet genoemd. Zie verderop, onder 6 en f.

sluiting plaats. Een voortgezette landelijke vergadering kan een voorlopig besluit eventueel geamendeerd aannemen of verwerpen, maar niet vervangen.

d. Verschillende bevoegdheden van een regio t.o.v. een plaatselijke kerk

Zowel KO'14 als AKS (en de daarbij geldende regelingen) geven de classis/regio bevoegdheden ten opzichte van de plaatselijke kerken. In de KO'14 geldt dit voor een beperkt aantal onderwerpen meer dan in het AKS. Situaties die in de KO'14 wel benoemd worden en in het AKS niet, zijn:

- tucht over gemeenteleden (D59.1, 60.2)
- onderbreking ambtsdienst voor langere tijd (B14.3)
- goedkeuring gewichtige beslissing mbt kerkelijke eenheid (E69.2)
- Onderlinge visitatie binnen de classis/regio is in de KO'14 regel (E65); in het AKS is het een mogelijkheid (37.2)

Het 'elkaar op de hoogte stellen, bijstaan, acht geven en vermanen' is in AKS art. 37.2 overigens wel als regel genoemd; alleen de wijze waarop dit gebeurt is facultatief.

3. Overeenkomsten en verschillen in onderliggende visie

De concrete bepalingen in kerkorde en Akkoord van samenleven komen voort uit een onderliggende visie op de verhouding tussen de plaatselijke kerken en het bovenplaatselijke verband. Ook hier is merkbaar dat beide kerkgemeenschappen uit dezelfde kerkelijke traditie afstammen. Tegelijk werkt nog door wat mede aanleiding geweest is voor de breuk in de jaren '60. We signaleren de volgende overeenkomsten en verschillen:

a. Inzet bij verbondenheid

Aan het AKS gaat de Verklaring vooraf. Daarin wordt ingezet bij de eenheid van de kerken die ligt in het samen belijden van de Waarheid, levend in de vrede onder Christus als enige Hoofd. Direct in de eerste zin wordt die verbondenheid benoemd: *De kerken betuigen haar onderlinge verbondenheid door het afleggen van de volgende verklaring.* Hoofdstuk 4 van het A.K.S. ('de kerkelijke vergaderingen') begint in artikel 31.1 met een soort visie-statement met betrekking tot het kerkverband: *De kerken, die van Christus zijn, werken eendrachtig samen. Zij wekken elkaar op Gods Woord te bewaren en te blijven bij de leer van de kerk naar de drie Formulieren van Enigheid. Zij helpen en dienen elkaar en behartigen in regionaal en landelijk verband de zaken die zij gemeenschappelijk hebben.*

Ook de nieuwe kerkorde van de GKv kiest zijn inzet bij de verbondenheid van de Gereformeerde Kerken in Nederland; zij *zijn onderling verbonden in eenheid van het christelijk geloof, in gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift* (A1.1), welke eenheid ingevuld wordt met verwijzing naar de belijdenisgeschriften (A1.2). In het artikel over de classis ligt het accent op *onderlinge steun en advies* en het 'op elkaar toezien' (E63.4).

b. Aandacht voor goede orde

In beide documenten wordt beargumenteerd dat regelingen dienstbaar zijn aan de orde in de kerk, met het oog op de vrede. *In de kerk van Christus moet alles op gepaste wijze en in goede orde gebeuren, zodat de vrede wordt gediend* (KO'14 A2.1). De Verklaring spreekt over *zich voegen naar het Schriftuurlijk onderwijs voor een geordend kerkelijk samenleven.*

c. Waarschuwing tegen overheersing

Zowel AKS als KO'14 nemen stelling tegen overheersing door personen of kerken. Dat wordt gemotiveerd vanuit de alleenheerschappij van Christus. *Allen staan onder de ene Heer, Jezus Christus, het hoofd van zijn kerk. Geen persoon of kerk mag een andere persoon of kerk overheersen* (KO'14 A2.2). De kerkorde is daarom geen opgelegd gezag, maar een 'gemeenschappelijke regeling' (A3.1). De lange zin aan het begin van de AKS-Verklaring loopt daar ook op uit: *Na al wat de gemeenten van de Here in de loop van de jaren en eeuwen in dit land hebben ondervonden door vervolging, overheidsbemoeiing, misleiding van de geesten, reglementenheerschappij en synodehiërarchie is het nu eens temeer haar hartelijke begeerte om onder de genadige bescherming van haar Heer en Heiland Jezus Christus, te midden van de verwarring van de tijd, in goede vrede en gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift, met elkaar te leven onder de enige heerschappij en leiding van het Hoofd van de kerk, onze Zaligmaker.*

Verderop in de Verklaring wordt nadrukkelijk tirannieke eenheidsdwang afgewezen. In AKS art. 31.1 klinkt nogmaals: Zij heersen daarbij niet over elkaar, maar hebben geduld met elkaar en verwachten samen de tijd van God waarin Hij de weg duidelijk zal maken. Het is duidelijk dat de waarschuwing tegen overheersing en eenheidsdwang duidelijker doorklinkt in de kerkelijke papieren van de NGK. Dat is verklaarbaar in het licht van de gebeurtenissen van de jaren zestig. De opstellers van toen hebben ervaren dat dit accent nodig is gezien de manier waarop het gereformeerde kerkrecht werd toegepast. Maar het is de vraag of bij een vergelijking van de huidige praktijk in beide kerkverbanden er opnieuw dit accentverschil zou zijn. In ieder geval is het niet meer dan een verschil in beklemtoning.

4. Bezinning op de verhouding plaatselijk – bovenplaatselijk

We constateren een grotendeels gelijke kerkrechtelijke visie op het kerkverband, maar zien tegelijk verschillen in de uitwerking ervan. Met name de eerste twee van de genoemde verschillen vragen om een verdere doordenking. We menen dat ze terug te voeren zijn op één van de belangrijke kenmerken van het gereformeerde kerkrecht.

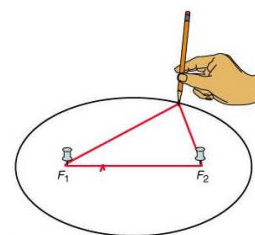
Het gereformeerde kerkrecht is te typeren als presbyteriaal-synodaal: enerzijds de plaatselijke kerk, geleid door de kerkenraad (presbyterium), anderzijds het kerkverband met zijn classes en synodes.

Daarin is elke plaatselijke kerk voluit kerk van Jezus Christus, geen filiaal van de landelijke (of nog bredere) kerk. De ambtsdragers zijn aan de plaatselijke kerk gegeven. Door de lokale ambtsdragers regeert en leidt Christus zijn kerk en haar leden.

Tegelijk is de kerk van Christus geestelijk één. De eenheid gaat zelfs aan de delen vooraf. Die eenheid is geestelijk, door verbondenheid in het ene geloof, de belijdenis van de ene Heer. Die geestelijke eenheid vraagt om vertaling naar de praktijk. In het Nieuwe Testament zijn allerlei aanwijzingen voor verbanden tussen de plaatselijke kerken. Het oefenen van kerkverband is daarom een roeping voor de kerk. Dat het kerkverband een confederatieve vorm heeft, doet aan die goddelijke roeping niet af.

De verhouding tussen plaatselijke kerk en kerkverband is weer te geven als de twee brandpunten van een ellips. Samen bepalen zij de vorm. Daarom moet je altijd spreken over zowel het één als het ander.

Een ellips is in de wiskunde ‘een figuur die wordt gevormd door alle punten waarvoor de som van de afstanden tot twee gekozen punten, de brandpunten, een vaste waarde heeft.’ Oftewel: zet twee vaste punten neer, verbind ze met een touwtje en teken een figuur door het touwtje steeds strak te laten staan. De twee vaste punten bepalen steeds samen de vorm van de figuur die dan ontstaat: de ellips.



Het gereformeerde kerkrecht heeft de opdracht om deze twee elementen steeds goed in balans te houden. Naar beide kanten dreigt het gevaar van verabsolutering. Zelfs het spreken over ‘het primaat van de plaatselijke kerk’ kan al een onjuiste eenzijdigheid geven. We doen er goed aan om beide volledig te laten staan en te verdisconteren in praktijk en regelgeving. Daarbij is er ruimte voor accentverschillen. Met geduldige liefde zoeken gereformeerde kerken samen wat de breedte is voor verschil in accent en uitwerking binnen deze gereformeerde visie.

In de geschiedenis zijn golfbewegingen te zien van accent op één van beide kernen. Daar zullen steeds goede (en soms minder goede) redenen voor geweest zijn. Ook kunnen er externe factoren meegespeeld hebben, zoals de verhouding kerk-staat, tendensen in de maatschappij en dergelijke. In de meeste kerkstrijd-situaties van de 19^e en 20^e eeuw speelde de verhouding tussen beide kernen ook een rol. In de felheid van het gevecht en in de begrijpelijke behoefte aan rechtvaardiging van de gemaakte keuzes worden accentverschillen dan al snel ervaren en benoemd als tegenstellingen. Standpunten verhard en concentratie op één van beide aandachtspunten leidt tot verabsolutering. Ook de betrokkenen in de kerkstrijd van de jaren zestig ontkwamen daar niet aan. Zonder op afzonderlijke publicaties in te gaan, kan terugkijkend geconcludeerd worden dat naar beide kanten te stellige posities betrokken zijn.

5. Conclusie wat betreft de onderliggende visie

Inmiddels zijn GKv en NGK naar een situatie gegroeid waarin niet zozeer het goed recht van het zelfstandig bestaan van elk van de kerkverbanden wordt benadrukt, maar veel meer de roeping om tot eenheid te komen als die eenheid er geestelijk is. Wat betreft de visie op kerkverband en plaatselijke kerk is die eenheid er in veel opzichten.

De gezamenlijke wortels én de overeenkomsten in de kerkelijke documenten dragen daaraan bij. Ook zijn er in beide kerkverbanden ontwikkelingen in de richting van het andere brandpunt. In de NGK groeit de aandacht en waardering voor het goed recht van het kerkverband. Dat blijkt alleen al uit de opdracht die mede geleid heeft tot deze Werkgroep Convergentie Kerkorde en AKS'. De GKv maakt al enige tijd een ontwikkeling door van sterke uniformiteit naar grotere diversiteit. Dat is onder andere duidelijk te zien op het gebied van de liturgie.

Wanneer wij ‘geduld hebben met elkaar’ (AKS art. 31.1) is het mogelijk om verder te groeien in de overtuiging dat er wat betreft de visie op plaatselijke kerk en kerkverband geen werkelijke verschillen zijn tussen NGK en GKv. Dat is een basis om waardevolle elementen uit ieders benadering en regelgeving te waarderen en zo mogelijk samen te voegen.

6. Aandachtspunten richting een gezamenlijke praktijk

We willen nu verder uitwerken hoe de gezamenlijke visie doorvertaald kan worden in de punten waarin er verschil is in de regelingen van AKS en KO'14. We kijken daarbij vooral naar de eerste twee genoemde verschillen. Daarvoor markeren we eerst een aantal belangrijke zaken waarmee, in welke vorm ook, rekening gehouden zal moeten worden.

a. Duidelijkheid met het oog op rechtsgelijkheid

Besluiten die genomen worden door bovenplaatselijke vergaderingen hebben betekenis voor plaatselijke kerkenraden en gemeenteleden. Zij moeten er uitwerking aan geven of kunnen er verwachtingen of rechten aan ontlelen. Voor ieder moet daarom duidelijk zijn wanneer zij rechtsgeldig zijn. Daarin moet ook geen verschil ontstaan tussen plaatselijke kerken. Dit vraagt om heldere en eenduidige regelgeving.

b. Intentie: trouw aan de belofte aan elkaar

Wezenlijker dan de regelgeving is de houding die kerken (zowel kerkenraden als gemeenteleden) hebben ten opzichte van de meerdere vergaderingen. Er moet niet gedacht worden in afstand ('zij beslissen'), maar in betrokkenheid: in die vergadering zijn de kerken samen. Daarbij past de intentie om besluiten te aanvaarden en uit te voeren. Met die belofte laten kerken zich ook naar zulke vergaderingen afvaardigen. Dat vraagt om een geestelijke houding van liefde en trouw, gevoed vanuit Gods Woord.

c. Wijze besluitvorming

Ook in de meerdere vergaderingen is een goede houding nodig. Er moet het besef zijn dat daar de kerken samen in vergadering zijn, in onderlinge liefde en verbondenheid. Er moet voor gewaakt worden dat de GS of LV niet losraakt van het lokale kerk-zijn. Bij onderwerpen die in de kerken verschillend getaxeerd worden, past de houding van geduld en terughoudendheid in de besluiten, tenzij Gods Woord in geding is. In alle besluitvorming moet gestreefd worden naar overeenstemming.

d. Onderscheid in soorten besluitvorming

Meerdere vergaderingen nemen besluiten van verschillende orde, vanuit drie verschillende functies, enigszins vergelijkbaar met de drie in de trias politica. Er zijn besluiten m.b.t. algemeen beleid op allerlei gebied, besluiten ten aanzien van de uitvoering van dat beleid, en rechterlijke uitspraken. Deze verschillen werken door m.b.t. de rechtskracht. Het is goed om dat expliciet te maken.

e. Mogelijkheid van bezwaar dat de eigen kerk overstijgt

De Landelijke Vergadering of de Generale Synode neemt besluiten die voor alle kerken rechtskracht hebben (en zo ook de classis of regio voor kerken in haar gebied). Wanneer een kerkenraad van oordeel is dat een besluit in strijd is met het Woord van God of het kerkelijke recht, is hij geroepen dit aan de orde te stellen. Dat kan in de vorm van (hoger) beroep tegen zo'n besluit of door het vragen van revisie (wanneer het om een besluit van een LV of GS gaat). Het gaat dan niet om de uitvoering in de eigen kerk, maar om een bezwaar dat, naar het oordeel van de kerkenraad, voor alle kerkenraden zou moeten gelden.

f. Verantwoording aan de classis/regio

Een kerkenraad kan ook tot het oordeel komen dat er geen principiële bezwaren tegen een besluit in te brengen zijn, maar dat de uitvoering ervan niet de opbouw van de eigen gemeente dient. Ook kunnen kerkenraadsleden in meerderheid ervaren dat de uitvoering van een besluit hen persoonlijk in hun geweten in strijd brengt met Gods Woord. In zulke gevallen mag een kerkenraad niet eigenmachtig besluiten niet tot uitvoering over te gaan. Een plaatselijke kerk is niet autonoom. Er zal verantwoording gedaan moeten worden bij de classis of regio. Die vormt het meest nabije kerkverband voor de betrokken kerk.

Deze verantwoordingsplicht is al af te lezen uit zowel AKS als KO'14.

Een kerkenraad die een besluit niet bekrachtigt om bovengenoemde redenen of niet kan uitvoeren om redenen die het welzijn van de gemeente betreffen, geeft hiervan rekenschap aan de zusterkerken. (AKS art. 34)

De uitvoering van een besluit kan niet van iemand worden verlangd, als dit hem persoonlijk in zijn geweten in strijd brengt met Gods Woord. De betrokkene dient bereid te zijn zich te verantwoorden volgens art. F73, F76 en F77. (KO'14 F72.4) Artikel E63.4 van KO'14 typeert de classis als de plek waar kerken elkaar ontmoeten voor onderlinge steun en advies en waar zij op elkaar toezien. De inhoud van dit toezicht wordt niet benoemd, maar hier zal zeker ook bedoeld zijn het toezien op de uitvoering van kerkverbandelijke besluiten (zoals het wel vermeld stond in art.41 van KO'78).

g. De bevoegdheid van de classis/regio

Het rekenschap geven aan de zusterkerken, in concreto aan de classis of regio, is meer dan het doen van een melding. De kerkenraad moet aantonen waarom, naar zijn oordeel, de uitvoering van het besluit niet gewenst is. De classis spreekt zich daarover uit en is bevoegd een regeling te treffen voor de omgang met deze zusterkerk. Daarin kan, zo nodig onder voorwaarden, ruimte gegeven worden aan die kerk. Het is ook mogelijk dat die ruimte niet geboden kan worden.

Zo wordt recht gedaan aan de beide brandpunten van de ellips van het kerk-zijn. De plaatselijke kerkenraad heeft zijn eigen verantwoordelijkheid met het oog op het geestelijke belang van de gemeente. En het kerkverband dat deze kerkenraad ontvangt, heeft een bevoegdheid om te bepalen wat in het gezamenlijk kerk-zijn wel of niet aanvaardbaar is. Daarbij heerste de één niet over de ander, maar wordt samen geluisterd naar de stem van de Heer van de kerk.

In zowel AKS als KO'14 ontbreekt een duidelijke regeling op dit punt. Hier kunnen de tradities van NGK en GKv elkaar bevruchten. In de vrijgemaakte kerkorde kan een bepaling opgenomen worden m.b.t. het niet-uitvoeren van rechtskrachtige besluiten, met de bepaling dat de classis bevoegd is een regeling te treffen. . In het AKS kan de bepaling 'geeft hiervan rekenschap aan het kerkverband' geëxpliciteerd en aangescherpt worden door de regel 'legt dit voor aan de regio, met het verzoek om te komen tot een regeling. Voorbeelden van situaties waarin zo'n regeling de onderlinge vrede dient:

- toen een GKv-synode besloot dat geadopteerde kinderen gedoopt konden worden, was er een kerk die met dat besluit niet leven kon. Een revisie-verzoek werd door een volgende synode afgewezen, maar de kerk raakte niet overtuigd. Daarop trof de classis de regeling dat ouders van geadopteerde kinderen uit die gemeente hun kind in één van de andere classisgemeenten konden laten dopen.
- Wanneer een kerk niet kan voldoen aan de verplichte financiële afdrachten, wordt daarvoor een regeling getroffen.
- Wanneer een kerk de middagdienst afschaft maar niet de classis overtuigt van de

noodzaak van dit besluit, kan de classis dit besluit afkeuren. Tegelijk kan uitgesproken worden dat het niet van zodanig gewicht geacht wordt dat daarvoor het kerkverband verbroken moet worden. Het afwijkende besluit van de kerkenraad kan door de classis getolereerd worden.

h. (Ontbrekende) rechtsmiddelen

In het bijzondere geval dat een kerkenraad geen uitvoering geeft aan een landelijk besluit en de classis of regio geen regeling kan treffen, kan de positie van die gemeente binnen het kerkverband in geding komen. Een classis/regio kan moeten uitspreken: zolang u deze weigering handhaaft, kunnen we u niet aanvaarden in de vergadering. Maar het is wenselijk dat er gezocht wordt naar andere manieren om duidelijk te maken dat een kerkenraad zich zo niet kan opstellen. Gedeeltelijke uitsluiting uit het kerkverband is dan te overwegen. Dit is niet in een algemene regeling vast te leggen. Uiteindelijk blijkt hier het geestelijke karakter van het kerkverband: de trouw aan elkaar is een roeping van Christus die niet met rechtsmiddelen afdwingbaar is.

De figuur van de gedeeltelijke uitsluiting uit het kerkverband zou de tegenhanger kunnen zijn van een door een kerk zelf gekozen 'buiten-positie' in het kerkverband. In de NGK bestaat die praktijk (de kerken die het AKS niet aanvaard hebben); in de GKv lijkt het ook voor te komen (kerkstichtingsprojecten die niet de belijdenis onderschrijven). Er kan over nagedacht worden of het nuttig is om dit te formaliseren. Mogelijk komt dit in een andere notitie van de WCKA ter sprake.

7. Afwegingen m.b.t. de Voortgezette Landelijke Vergadering

Het AKS kent de mogelijkheid van een voortgezette Landelijke Vergadering. In een gewichtige zaak kan ervoor gekozen worden om een voorlopig oordeel te geven. Dat oordeel wordt teruggelegd bij de kerken die vervolgens elk een afgevaardigde sturen om in een voortgezette LV een definitief besluit te nemen.

In de geschiedenis van de NGK is deze figuur betrekkelijk weinig toegepast. De behoefte eraan bleek niet groot.

Het belang ervan is het versterken van de betrokkenheid van de kerken bij de gezamenlijke besluitvorming. Het helpt voorkomen dat een onderwerp vanuit een enkele kerk en regio op de agenda wordt geplaatst en er een besluit genomen wordt zonder dat dit door de kerken als geheel gedragen wordt. De beide brandpunten van het kerkzijn (plaatselijke kerk en kerkverband) worden in een concrete vorm bij elkaar gehouden.

Toch zijn er, wat ons betreft, vanuit de principes van het kerkrecht geen dwingende redenen om deze figuur te handhaven of af te wijzen. Bij een gezamenlijke toekomst van NGK en GKv kan de praktische haalbaarheid wel een serieuze belemmering zijn. Ook zijn er andere middelen om de betrokkenheid van de kerken te versterken en om overhaaste besluitvorming te voorkomen. De GKv kennen de vorm van 'eerste en tweede lezing', waarbij pas een volgende GS een definitief besluit neemt. Een GS kan ook oordelen dat het wenselijk is om besluitvorming (door diezelfde GS) enkele maanden uit te stellen, waarbij ondertussen het gesprek met de kerken gezocht kan worden. Goede voorbereiding door deputaten en/of door bespreking op alles classes/regio's is ook een mogelijkheid die meer gebruikt kan worden.

8. Voorstellen voor een gezamenlijke praktijk

Wanneer het werkelijk komt tot het ineenvoegen van de kerkrechtelijke bepalingen van GKv en NGK zal er helderheid moeten zijn over een aantal zaken. Vanuit de opsomming onder 2 stellen wij daarbij het volgende voor:

a. rechtskracht en ruimte voor niet-uitvoeren

- Een besluit van een meerdere vergadering heeft direct rechtskracht;
- Uitspraken in (hoger) beroep zijn bindend voor alle betrokken partijen.
- Met betrekking tot besluiten die uitvoering vragen door de kerkenraad: wanneer de kerkenraad zwaarwegende bezwaren heeft, kan hij zijn besluit tot niet-uitvoering voorleggen aan de classis/regio, met het verzoek zich daar een oordeel over te vormen.
- Elke kerkenraad heeft altijd de mogelijkheid om revisie te vragen.

b. Verantwoording aan en bevoegdheid van een regio of classis

Een kerkenraad die meent dat een besluit in strijd is met Gods Woord of dat uitvoering van het besluit de opbouw van de gemeente schaadt, geeft daarvan rekenschap aan de classis/regio; daarbij verzoekt hij te komen tot een regeling die voldoende ruimte biedt en door de andere kerken gedragen kan worden. Een classis/regio is bevoegd zo'n regeling te treffen, waarbij gestreefd wordt naar een praktijk die zoveel mogelijk recht doet aan de intentie van het besluit.

c. Geen voortgezette Landelijke Vergadering

Er is geen principiële noodzaak om de figuur van de voorgezette landelijke vergadering/synode te handhaven. Vanuit praktische overwegingen stellen wij voor om in een gezamenlijke praktijk deze weg te laten. Wel zal er voortdurend aandacht moeten zijn voor het betrokken houden van de kerken (en leden) bij het werk van de meerdere vergaderingen.

d. Bevoegdheden van een regio/classis

De onder 2 d. genoemde 'verschillende bevoegdheden van een regio t.o.v. een plaatselijke kerk' zijn niet wezenlijk. Op deze punten kunnen gezamenlijk keuzes gemaakt worden.

Deze notitie is besproken in de gezamenlijke vergadering van CCS (Commissie Contact en Samenwerking van de NGK) en DKE (Deputaten Kerkelijke Eenheid van de GKv) van 19 april 2017, en aanvaard voor doorzending aan de LV en de GS.

Uit de bespreking op die vergadering vermelden we er verduidelijking:

M.b.t. onderdeel 4, bezinning op de verhouding plaatselijk – bovenplaatselijk, 3^e alinea: De eenheid van de kerk wordt getypeerd als 'geestelijk, door verbondenheid in het ene geloof, de belijdenis van de ene Heer'. Bij die geloofsverbondenheid gaat het niet alleen om een

verbondenheid door de subjectieve geloofsdaad, maar evengoed om verbondenheid wat betreft de geloofsinhoud. Daarbij is 'de belijdenis van de ene Heer' niet bedoeld als een versmalling van die geloofsinhoud. Hier mag de nota 'Eenheid in belijden' ingelezen worden: de eenheid van gereformeerde kerken vindt zijn uitdrukking in het gezamenlijk aanvaarden van het gezag van Gods Woord en in de binding aan de leer van de gereformeerde belijdenisgeschriften.

4. Perforatie – en hoe moet dat bij een kerkfusie

1. Inleiding en samenvatting

Het onderwerp kerkgrenzen is onderdeel van de regels voor lidmaatschap en nauw verbonden met het geestelijke, belijdende karakter van de kerken. Dit onderwerp is actueel door de toename van de afspraken met andere kerkgenootschappen over de overkomst van leden. Ook is de mogelijkheid van het gastlidmaatschap ter tafel gekomen. Het omgaan met kerkgrenzen kan een belangrijke zaak worden als er landelijke eenheid is, terwijl die eenheid plaatselijk nog niet is gerealiseerd.

De verantwoordelijkheid van elk kerklid voor het zoeken van verbondenheid met de medechristenen in zijn of haar omgeving kan men niet in regels vastleggen. Maar het is wel passend in de kerkorde vast te leggen dat ‘perforatie’ een zaak is waar de betrokken kerken met elkaar over overleggen. Afspraken daarover kunnen in classicaal/regionaal verband worden gemaakt. Bij een landelijke samengaan van kerken kan een landelijke commissie plaatselijke kerken van dienst zijn met kennis en advies.

2. Overeenkomsten en verschillen

De bestaande regelingen zijn als volgt:

GKv	C42.3 Het kerklidmaatschap sluit aan bij het feitelijke woonadres en de vastgestelde kerkgrenzen. Afwijking hiervan is alleen mogelijk bij onderlinge overeenstemming tussen de betrokken kerkenraden.
NGK	geen regeling
CGK	geen regeling; in het jaarboek geeft elke gemeente op in welke burgerlijke gemeenten haar leden woonachtig zijn.

In de GKv geldt een strikte regeling die gebaseerd is op woonadres van het kerklid. Door het ontstaan van gemeentestichtingsprojecten zijn territoriale grenzen nu wel minder dwingend. De NGK kennen geen regels over de handhaving van kerkgrenzen maar op regionaal vlak wordt wel over grensverkeer gesproken. De CGK kennen de situatie dat gemeenteleden zich aansluiten bij een gemeente die aansluit bij hun persoonlijke geloofsbeleving.

3. Onderliggende visie

We zien als uitgangspunten voor het handelen van gemeenteleden en kerken:

1. Gemeenteleden investeren in verbondenheid met de kerk op de plaats waar zij wonen.
2. Kerken werken eendrachtig samen. Zij overleggen dus over zaken die hun grens betreffen.
3. De pastorale zorg voor gemeenteleden mag niet in de knel komen.
4. Kerkleden kunnen lid in volle rechten zijn van de kerk waar zij pastorale zorg ontvangen.

4. Enkele waarnemingen en ontwikkelingen

GKv en NGK kennen geen centrale ledenadministratie. Attestaties worden als regel meegegeven aan leden die verhuizen. Het kennis geven van de verhuizing van een dooplid door de ene kerkenraad aan de andere komt steeds minder voor. De aandacht in de samenleving voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer heeft mede geleid tot grote terughoudendheid bij het delen van gevoelige informatie.

De relatie van de kerkelijke gemeente-indeling en de burgerlijke is veel vrijer geworden. Redenen daarvoor zijn: de fusies van burgerlijke gemeenten en de opsplitsing van kerken binnen één burgerlijke gemeente. Het blijft waardevol dat er een relatie is met de overheid, in het bijzonder de burgerlijke gemeente waar men samenkomt.

Kerkleden zijn veel mobieler geworden en zij verwachten vaak ook beweeglijkheid van de kerk.

Vergrijzing en digitalisering vragen om ruimte voor plaatselijke variatie. Daarbij blijft fysieke nabijheid een belangrijke voorwaarde voor effectief met elkaar meeleven. Veel kerken gebruiken daarvoor een indeling in wijken en/of kringen. Daarbij moet bedacht worden dat de beleving van nabijheid wel verschilt tussen stad en land.

Krimp van kerken is helaas een toenemend verschijnsel. Wanneer kerken erg klein worden kunnen belangrijke functies, zoals bijvoorbeeld jeugdwerk, in de knel komen. Het is de verantwoordelijkheid van de kerkenraad om in goed overleg met de gemeente en met naburige kerken tijdig oplossingen te zoeken. Dat vraagt ook om een actieve houding van de naburige kerken zodat er geen ongeordend proces op gang komt.

In de kerk is er een trend - net als in onze samenleving – naar juridisering van verhoudingen en is er evenzeer verzet daartegen.

Wanneer bij het samengaan van kerken op het landelijk vlak plaatselijke gemeenten nog geen basis gelegd hebben voor plaatselijke eenheid doen zich nieuwe vragen voor. Wanneer we het gebied waar leden van een bepaalde gemeente wonen verder 'voetafdruk' noemen, blijkt dat door verschil in omvang van het kerkverband en de verschillende spreiding in veel gevallen de voetafdruk van een NGK-kerk en een GKv-kerk niet samenvalt. Zo heeft een NGK-(streek)gemeente (Oegstgeest e.o.) een voetafdruk waarin vijf GKv-gemeenten liggen en het omgekeerde is in de Zaanstreek het geval.

Ook neemt het aantal situaties toe waarin bewust meerdere gemeenten in voetafdruk overlap vertonen. Voorbeelden: gemeentestichtingsprojecten zoals in GKv-Amsterdam, ICF Amersfoort, NGK Den Haag (Havenkerk), splitsing van de NGK Ede, enz.

5. Een beetje geschiedenis

Luttikhuis en Koffeman (zie de site Kerkrecht) geven het thema kleur door historische achtergronden, vaak tegen de achtergrond van het centrale bestuur en de volkskerkgedachte uit de vroegere Hervormde Kerk. Eind 19^e eeuw komt daarbij dat gemeenten zich vaak tot een bepaalde modaliteit gaan rekenen. Dit gaat ten koste van de eenheid in belijden.

Van Calvijn is de uitspraak dat het allereerst moet gaan over de relatie van de herder en het volk. De rechte prediking is daarbij zo veel men kan het belangrijkste bindmiddel. Calvijn zet dus in op geestelijke eenheid.

Waar in de gereformeerde kerk in Nederland strijd werd gevoerd over de grenzen, hing dat vrijwel altijd samen met strijd over de Schriftuurlijke bediening van het Woord en de sacramenten.

De gedachte van de autonomie van de plaatselijke kerk is een erfenis van Kuyper; bij hem speelt ook mee dat de overheid als dienaar van Gods de territoriale grenzen bepaalt.

Na de hereniging van Afgescheidenen en Dolerenden in 1892 drongen de Synodes van 1893 en 1896 aan op plaatselijke eenwording (zie de bijlage). Daarbij gold wel dat het niet met dwang mocht gebeuren. In samengevoegde gemeentes bleef in veel plaatsen nog lange tijd een onderscheid bestaan tussen A en B. Dit onderscheid schijnt plaatselijk nog gevolgen te hebben gehad tijdens de Vrijmaking, 50 jaar nadien.

De Christelijke Gereformeerde Kerken, die niet met de hereniging waren meegegaan kenden zo'n onderscheid niet. Toch is in deze kerken in de tweede helft van de 20^{ste} eeuw in de praktijk een kerk met meerdere richtingen ontstaan.

De Nederlands Hervormde Kerk kende reeds langer verschillende richtingen. Na de totstandkoming van de PKN is wel een proces van samenvoeging op gang gekomen, maar veel kerken rekenen zichzelf tot een bepaalde richting of accepteren dat er wijkgemeenten zijn die zich tot een richting rekenen. De inzet van Luttikhuis (1997, gericht op het "samen-op-weg-proces") was: "tot een bepaalde gemeente behoren alle leden der Kerk, die binnen haar grenzen hun vaste woonplaats hebben, alsmede zij die zich uit eigen beweging bij deze gemeente aansluiten". Deze inzet is dus maar beperkt werkelijkheid geworden.

6. Zijn er specifieke regels nodig bij hereniging?

Bij een hereniging van GKv en NGK kunnen samenwerkingsgemeenten daadwerkelijk één worden. Op dit moment is het voorbarig om daarvoor modellen of regelingen te maken. In een nieuwe gezamenlijke kerkorde is daarvoor in beginsel geen voorziening nodig. Wel is belangrijk dat we het over gezonde uitgangspunten eens zijn.

Wij zien als de belangrijkste uitgangspunten:

- geestelijke eenheid staat voorop;
- met betrekkingen tot individuele gemeenteleden staat steeds de pastorale verantwoordelijkheid voorop;
- geen dwang tot fusie;
- een helpende rol voor de classis/regio met ondersteuning van een landelijke commissie;
- geen gedwongen overgang van leden;
- pluriformiteit binnen de grenzen van Schrift en Belijdenis is een groot goed en is dat vooral als zij binnen één gemeente wordt beleefd;
- bij (bestaande) gemeentestichtingsprojecten wordt hun bijzondere positie gerespecteerd;

- bij uitzonderingen staat overeenstemming tussen betrokken kerkenraden voorop maar mag niet tot (juridische) patstellingen leiden.

Kortom, we zijn op zoek naar een geestelijk proces waar gemeenteleden zich van harte in voegen en dat leidt tot een kerkverband dat één is in belijden en niet in 'modaliteiten' uiteenvalt.

Leggen we deze uitgangspunten naast de feitelijke verhoudingen op regionaal vlak, wat is dan de conclusie over de noodzakelijkheid van sturing van bovenaf? De bijgevoegde tabel met overzicht van wat men per GKv-classis aan NGK tegenkomt, kan ons helpen bij een antwoord.

Allereerst valt op dat in 10 van de 31 classes geen enkele NGK is en in 6 slechts 1 of 2. Op veel plaatsen bestaat al een vorm van samenwerking tussen NGK en GKv. Wel is het verstandig apart rekening te houden met samenwerkingsgemeenten van GKv resp. NGK met de CGK. Door alles wat al in gang is gezet kan het proces van lokale en regionale eenwording heel goed van onderop verlopen. Een nieuwe classicaal indeling kan in sommige regio's gewenst zijn (m.n. Noord- en Zuid-Holland en Utrecht). Dit vereist natuurlijk wel afrondende besluitvorming op landelijk vlak maar dat kan later volgen. Het totaalbeeld lijkt te wijzen in deze richting: wanneer niemand gedwongen wordt kerkelijk te verhuizen, zullen in een periode van ongeveer tien jaar als vanzelf nieuwe kerkelijke grenzen zijn ontstaan.

7. Conclusies

Algemeen

1. Perforatie wordt geen bron van onrust wanneer we helder zijn over kerkgrenzen en daar tegelijkertijd flexibel mee omgaan.
2. Onderlinge solidariteit van gemeenten is noodzakelijk wanneer een kleine gemeente dreigt dood te bloeden.
3. Waar kerkgrenzen (tijdelijk) niet helemaal helder zijn, is het belangrijk te zorgen voor geestelijke verbondenheid, zowel classicaal als tussen de diverse plaatselijke (of regionale) gemeenten. Dit kan bijvoorbeeld door gezamenlijke activiteiten, een ontmoetingszondag etc.

Kerkorde

4. Het is verstandig in de kerkorde vast te leggen dat 'perforatie' een zaak is waar de betrokken kerken met elkaar over overleggen. Afspraken daarover kunnen in classicaal/regionaal verband worden gemaakt.
5. Voor de kerkordelijke bepalingen betekent dit dat ook bij kerkelijke eenwording in lijn het bestaande artikel C42.3 KO-GKv gewerkt kan worden, mits de afstemming als geestelijk beginsel wordt gehanteerd en niet juridisch dwingend wordt opgelegd.

TABEL *

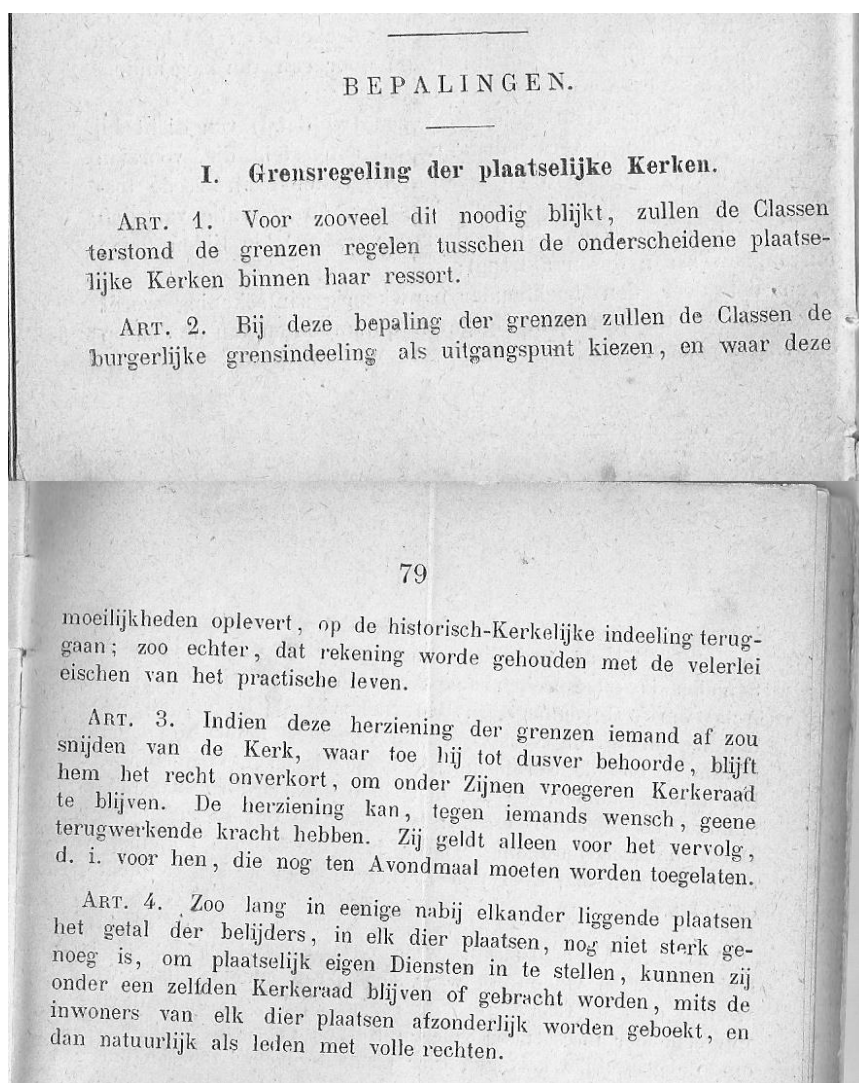
classis GKv	aantal kerken	ledental	aantal kerken	ledental	regio's NGK
Appingedam	7	2630	0	0	-
Groningen	10	5453	2	512	N (Noord)
Grootegast	9	4688	0	0	-
Warffum	9	3394	0	0	-
Buitenpost	7	1718	0	0	-
Drachten	5	3025	0	0	-
Leeuwarden	7	2023	2	489	N
Assen	11	6468	1	265	N
Hoogeveen	6	2947	1	75	N
Stadskanaal	7	2121	0	0	-
Enschede	8	4654	4	1358	O (Oost)
Hardenberg	8	4830	0	0	-
Kampen	11	4985	6	3470	N
Ommen	7	4913	0	0	-
Zwolle	13	10662	4	1076	O
Arnhem	10	4631	6	3044	ZO (Zuid-Oost)
Harderwijk	7	4297	5	2190	1 AA, 3 NU, 1 ZO
Hattem	9	3451	7	3587	NU (Nunspeet)
Zutphen	6	1560	3	1528	2 O, 1 ZO
Amersfoort	11	5546	3	941	U (Utrecht)
Hilversum	10	8089	1	1861	U
Utrecht	9	2859	10	3861	1 D, 9 U
Alkmaar-Haarlem	9	1842	9	1729	AA (A'dam-Alkmaar)
Amsterdam-Leiden	11	2550	6	1112	4 AA, 2 HZ
Midden-Holland	12	4413	4	880	HZ (Holland-Zuid)
Dordrecht-Gorinchem	11	3599	6	2463	D (Dordrecht)
Hoogvliet	8	2319	3	1154	HZ
Rotterdam	10	4762	2	586	HZ
Axel	5	1695	0	0	-
Middelburg	6	1677	0	0	-
Noord-Brabant-Limburg	11	2522	4	861	2 D, 2 ZO
totalen	270	120323	89	33042	

* de cijfers hebben niet de presentie exact te zijn (ontleend aan GKv Handboek 2015 resp. NGK Informatieboekje 2016)

BIJLAGE

In 1896 stelde de Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland regelingen vast om met voortvarendheid doch zonder dwang te komen tot ineensmelting van de plaatselijke kerken.

Daartoe behoorde ook onderstaande grensregeling van de plaatselijke kerken.



Deze notitie is besproken in de gezamenlijke vergadering van CCS (Commissie Contact en Samenwerking van de NGK) en DKE (Deputaten Kerkelijke Eenheid van de GKv) van 19 april 2017, en aanvaard voor doorzending aan de LV en de GS.

Uit de bespreking op die vergadering vermelden we aanvullend:

Als eerste conclusie kan worden toegevoegd: De omgang met kerkgrenzen vraagt van gemeenteleden een geestelijke houding en een besef van wat de essentie van gemeente-zijn is: het gaat niet allereerst om de vraag waar je je thuis voelt, maar welke mensen de Heer aan je geeft om samen zijn kerk te zijn

5. Eenheid in belijden

De binding aan de belijdenis en de omgang met afwijking ervan

1. Inleiding en samenvatting

De gemeente van Christus wordt gebouwd op het ene en enig mogelijke 'fundament van de apostelen en profeten, met Christus Jezus zelf als de hoeksteen' (Ef.2:20). Het evangelie van de liefde van haar Heer en Heiland moet doorklinken in al het ambtelijke werk, en zeker in de verkondiging. In de gereformeerde traditie, en zo ook in GKv en NGK, zijn de gereformeerde belijdenissen aanvaard als adequate samenvatting van dat evangelie. We duiden ze aan als de drie Formulieren van Eenheid. De eenheid van de kerk, die vastligt in de ene Heer Jezus Christus, komt tot uiting in het samen belijden van dat evangelie. Daarom is het goed en noodzakelijk dat kerken zich rekenschap geven van de wijze waarop ze die eenheid in belijden vormgeven en vasthouden. Tot eer van God, tot opbouw van de gemeente, en tot heil van de gelovigen.

GKv en NGK hebben op dit punt ieder en onderling een gevoelige geschiedenis. Dat is nog zichtbaar in de kerkelijke papieren. Maar inmiddels blijken beide kerkgemeenschappen wat betreft intentie én in de praktijk aan elkaar gelijk te zijn. Dat kan uitgewerkt worden in eenduidige kerkrechtelijke bepalingen.

2. Historische schets

Samen het ene evangelie belijden en elkaar vasthouden op het fundament van het Woord is allereerst iets van elke gemeente onder leiding van haar kerkenraad. Maar gemeentes staan hierin niet los van elkaar. De eenheid in belijden heeft ook direct te maken met de verhouding van plaatselijke kerk en kerkverband. Voor een schets van de historische achtergronden verwijzen we daarom eerst naar de notitie over 'De verhouding van kerkverband en plaatselijke kerk'.

Tegen de achtergrond van de gezamenlijke geschiedenis heeft dit onderwerp altijd de aandacht gehad in de gesprekken tussen GKv en NGK. In de aanloop naar de LV 2007 en de GS 2008 presenteren CCS en DKE het document 'Waar staan wij nu?' over de binding aan de belijdenis. Deze wordt door beide vergadering dankbaar aanvaard. De GS 2008 besloot *(1) met dankbaarheid te constateren dat er tussen DKE en CCS overeenstemming is bereikt over de noodzaak tot ondertekening van de belijdenis en dat de Landelijke Vergadering Zwolle 2007 besloten heeft de kerken, die deze ondertekening niet kennen, op te roepen daartoe over te gaan; en (2) uit te spreken dat deze overeenstemming het vertrouwen geeft dat ook andere hindernissen met betrekking tot de binding aan de belijdenis overwonnen kunnen worden.*

Als hindernis werd o.a. benoemd dat 'nog niet duidelijk is wat de bereikte overeenstemming betekent voor de kaders waarin bij de NGK de ondertekening staat, te weten de Preambule, art. 17 en 34 van het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven (AKS)' (Acta GS Zwolle Zuid 2008, art. 112).

Typerend voor de historische achtergrond is ook de formulering van één van de gronden bij dit besluit: 'uit de overeenstemming over de noodzaak tot ondertekening van de belijdenis en het besluit van de Landelijke Vergadering Zwolle 2007 blijkt de uitgesproken intentie om de binding aan de belijdenis serieus te nemen en blijkt dat de vrees voor juridisering van de binding aan de belijdenis overwonnen wordt'.

Neem de binding aan de belijdenis uiterst serieus, en pas op voor juridisering van die

binding. Dat zijn in een notendop de accentverschillen rond dit onderwerp.

3. Huidige kerkrechtelijke bepalingen

We zetten de relevante artikelen in KO en AKS op een rij, evenals de teksten van de vigerende ondertekeningsformulieren:

Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

KO art. A1

A1.1 De Gereformeerde Kerken in Nederland zijn onderling verbonden in eenheid van het

christelijk geloof, in gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift.

A1.2 Zij aanvaarden met de oude christelijke kerk de Apostolische Geloofsbelijdenis, de geloofsbelijdenis van Nicea en de geloofsbelijdenis van Athanasius. Met de kerk van de Reformatie aanvaarden zij bovendien de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels als betrouwbare samenvatting van de christelijke leer.

KO art. B7:

De ambtsdragers zijn gebonden aan de leer van de Bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften. Zij bekrachtigen dit bij de aanvaarding van hun ambt door ondertekening van het bindingsformulier.

De tekst van het bindingsformulier luidt (2015):

Wij, ondergetekenden, verklaren van harte in te stemmen met de leer van de Bijbel, zoals die door de Gereformeerde Kerken in Nederland wordt beleden in de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels. Wij beloven de gemeente voor te gaan in het spreken en leven vanuit dit ene evangelie. Wij beloven de waarheid van Gods woord openlijk uit te dragen, en te handhaven tegenover misleidende denkbeelden die binnen de kerk of uit de wereld opkomen.

Wanneer wij op een onderdeel van de leer verschil ervaren tussen de leer van de Bijbel en de inhoud van de genoemde belijdenisgeschriften, en onze moeite niet kan worden weggenomen, zullen wij onze bezwaren ter beoordeling voorleggen aan de kerkelijke vergaderingen.

Wanneer er vragen rijzen over onze eigen opvattingen of gedragingen, zijn wij eveneens bereid om ons tegenover de kerkelijke vergaderingen te verantwoorden.

Wij zullen ons in beide gevallen houden aan de aanwijzingen van de kerkelijke vergaderingen.

KO art. B21:

B21.1 Een predikant die een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaat, zijn ambt

verwaarloost of misbruikt, in strijd handelt met het bindingsformulier dan wel het ambtelijk

vermaan hardnekkig verwerpt, wordt door de kerkenraad geschorst.

B21.2 Het besluit tot schorsing behoeft de toestemming van de kerkenraad van de naburige kerk.

B21.3 Een schorsing geldt voor ten hoogste een periode van vier maanden.

B21.4 De kerkenraad beslist of na de schorsing afzetting van de predikant moet volgen. Dit besluit behoeft de goedkeuring van de classis.

In de (concept) Generale Regeling Predikantszaken worden nadere bepalingen gegeven voor o.a. de procedure bij schorsing en afzetting (GR Predikantszaken G5 en G6).

Nederlands Gereformeerde Kerken:

Uit de Verklaring die als preambule voorafgaat aan het AKS:

Zoals sedert de dagen van de Reformatie in de 16de eeuw de eenheid van de kerken allereerst en ten diepste bestond in hetzelfde geloof, in de gehoorzaamheid aan het Woord van God en in de gemeenschappelijke belijdenis, zo willen de Gereformeerde Kerken in Nederland, die in deze vergadering bijeen zijn, elkaar als opnieuw beloven zich gevend eerst aan de Here en ook aan elkaar zich aan het Woord van God en aan de belijdenis van de kerk van alle eeuwen te houden. Zij verklaren in dat belijden van de Waarheid van de Heilige Schrift, zoals in de drie Formulieren van Enigheid is uitgedrukt, haar eenheid en de grond voor haar samengaan te vinden.

AKS art. 17:

Als blijk van instemming met de leer van de kerk geldt de ondertekening van de drie Formulieren van Enigheid: de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus, en de Dordtse Leerregels.

Deze instemming wordt gevraagd na bevestiging van de ambtsdrager en na het regio-examen tot verlening van preekconsent, beroepbaarstelling of toelating tot het ambt van predikant.

Wie de ondertekening weigert of niet langer voor zijn rekening kan nemen, legt verantwoording af aan de kerkenraad. Totdat de kerkenraad met deze verantwoording genoegen neemt, wordt de uitoefening van het ambt, het preekconsent of de beroepbaarstelling opgeschort. De kerkenraad doet hiervan mededeling aan de gemeente en de regio en geeft desgewenst nader rekenschap.

Ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords (Acta LV Apeldoorn 1994-1995)

Wij, ondergetekenden, dienaren van het goddelijke Woord in de Ned. Geref. Kerken behorende tot de regio, verklaren oprecht en met een rein geweten voor God het volgende:

Wij erkennen de Heilige Schrift als het betrouwbare en door God ingegeven Woord van harte als enige regel voor geloof en leven.

Wij erkennen de drie algemene belijdenisgeschriften en de drie Formulieren van Enigheid als getrouwe onderwijzing in en verdediging van de waarheid der Schrift, en aanvaarden die krachtens hun overeenstemming met Gods Woord als getuigenis van ons geloof en richtsnoer voor onze ambtsbediening, te weten de prediking van het evangelie, de handhaving van de rechte leer en de weerlegging en bestrijding van dwaalleringen.

De gemeente van God, pijler en fundament van de waarheid (1 Tim. 3:15), leeft van het evangelie, zoals dat aan haar is overgeleverd (1 Cor. 15:1-5).

Indien dan ook ooit ons verstaan van de Heilige Schrift, het evangelie van Jezus Christus, zou komen af te wijken van wat de leer der kerk uitmaakt, beloven wij dit gevoelen niet te zullen leren, maar het vooraf voor te leggen aan de kerkenraad en daarna zo nodig de regionale vergadering om het aan Gods Woord te toetsen en na

samenspreking een uitspraak te doen.

Ook indien de kerkenraad en daarna zo nodig een regionale vergadering, uit zorg voor de eenheid en zuiverheid der leer, ons een nadere verklaring van ons gevoelen over enig deel van de genoemde belijdenisgeschriften zou vragen, zijn wij daartoe bereid.

Wij beloven ons te zullen onderwerpen aan het oordeel van de kerkenraad of de regionale vergadering, op straffe van metterdaad uit onze dienst geschorst te zijn, behoudens het recht van beroep op de landelijke vergadering indien wij menen dat de gedane uitspraak niet recht is voor God, waarbij wij ons met die uitspraak tevreden stellen zolang ons beroep in behandeling is.

Zo willen wij ons beijveren de eenheid des Geestes te bewaren door de band des vredes (Ef. 4:3) en vertrouwen wij dat de Geest der waarheid ons de weg tot de volle waarheid wijzen zal (Joh. 16:13).

Proponenten en zij die zelfstandige preekbevoegdheid ontvangen, verklaren met hun ondertekening dat zij de Heilige Schrift aanvaarden als het betrouwbare en door God ingegeven Woord en als enige regel voor geloof en leven; en dat zij zich bij hun voorgaan in kerkdiensten, in de eenheid van het ware geloof, trouw zullen houden aan de belijdenis van de kerk, te weten de drie algemene belijdenisgeschriften en de drie Formulieren van eenheid; en dat zij niets zullen leren, dat daarmee in strijd is. (Acta LV Wezep 1978 resp. Zeewolde 2013)

AKS art. 30

30.1 Schorsing en afzetting

Wanneer een ambtsdrager een onschriftuurlijke leer brengt of een openbare ernstige zonde bedrijft, wordt hij door de kerkenraad in de uitoefening van zijn ambt geschorst of uit zijn ambt gezet.

30.2 Schorsingsprocedure

De kerkenraad gaat slechts tot schorsing over nadat:

- a. het voorgenomen besluit tot schorsing door of namens de kerkenraad is besproken met de betrokken ambtsdrager;
- b. goedkeuring is verkregen van de naastgelegen naburige kerk.

(...)

30.3 Afzettingsprocedure

De kerkenraad gaat slechts tot afzetting over nadat

- a. het voorgenomen besluit tot afzetting door of namens de kerkenraad is besproken met de betrokken ambtsdrager;
- b. goedkeuring is verkregen van de regiovergadering.

(...)

Zie in dit verband ook art. 34 AKS:

Een besluit van een regiovergadering of landelijke vergadering wordt door de plaatselijke kerken bekrachtigd en in onderlinge liefde nagekomen, tenzij dit besluit strijdig wordt bevonden met Gods Woord of ook als het niet overeenstemt met de leer van de kerk of met dit Akkoord voor Kerkelijk Samenleven.

Een kerkenraad die een besluit niet bekrachtigt om bovengenoemde redenen of niet kan uitvoeren om redenen die het welzijn van de gemeente betreffen, geeft hiervan rekenschap aan de zusterkerken.

Ontbrekend in de bepalingen van het AKS is een omschrijving van wat er moet gebeuren in het geval er een blijvende onenigheid is tussen de verschillende betrokkenen in een dergelijke situatie. In het verleden is wel gedacht dat het kerkrecht van het AKS uiteindelijk dan toch independentistisch zou zijn. Vanuit de bewoordingen van het AKS zou er inderdaad de mogelijkheid open liggen dat een kerkenraad, tegen een uitspraak van de regio in, een ambtsdrager die afwijkt in de leer toch handhaaft. Maar in de praktijk hebben de uitspraken van een regio wel degelijk bindende kracht voor de betrokken kerkenraad. Aanvankelijk was men daarvoor wel beducht, maar in de loop van de jaren groeide het besef dat die duidelijkheid nodig en heilzaam is. Als illustratie verwijzen we naar de gang van zaken rond de NGK van Ten Post in de tachtiger en negentiger jaren van de vorige eeuw. Summiere informatie daarover is te vinden in een artikel in het blad *Opbouw*, uit 2009. Zie bijlage.

4. Nadere beschouwing

1. Samen kerk van Christus zijn vraagt om eenheid in belijden. De kerkgeschiedenis laat zien dat die eenheid niet vanzelf spreekt. We hebben elkaar nodig om bij dat belijden te blijven. Voor ambtsdragers is die verantwoordelijkheid extra groot. Zij moeten in de prediking en ander ambtswerk blijven bij het Woord. Zo doen ze recht aan de drie-enige God die zich in zijn Woord aan ons geopenbaard heeft. Dat is vervolgens ook van belang voor de gemeenteleden voor wie zij verantwoordelijkheid dragen. Zo wordt de gemeente gebouwd in het ene geloof. De eenheid in belijden vormt daarnaast de wezenlijk verbinding tussen plaatselijke kerken. Kerkelijk gezien is het de belijdenis (de drie Formulieren van Eenheid) die de gemeenten samenbindt in het kerkverband.

2. In de jonge kerken van de Reformatie ontstond de gewoonte van het onderschrijven van de belijdenis, in eerste instantie bij het begin van kerkelijke vergaderingen. Dat gebeurde vanuit blijde herkenning: in wat hier geschreven staat vinden wij elkaar, hier staan wij samen voor! Dat samen belijden was de basis voor gezamenlijke besluiten en onderling vertrouwen. Van daaruit werd het ook iets om elkaar – als het nodig was – naar terug te roepen: dit is toch wat we, vanuit Gods Woord, samen belijden?! Want als daar onduidelijkheid over ontstaat, staat de basis voor samenwerking en vertrouwen onder druk.

Voor dat terugroepen naar de eenheid in belijden zijn, omwille van de zorgvuldigheid, afspraken vastgelegd in kerkordes en gezamenlijke besluiten.

3. Zo één willen zijn in belijden is altijd een kenmerk geweest van gereformeerde kerken. De geschiedenis laat zien dat de kerken daarbij bedacht moeten zijn op het samenhouden van elementen die makkelijk tegen elkaar uitgespeeld worden. Pal staan voor de waarheid kan makkelijk de tegenhanger lijken van het elkaar in liefde vasthouden. Omdat wij eenzijdige mensen zijn, lopen we het risico om naar de ene of naar de andere kant in onbalans te raken. Een eenzijdige nadruk op de waarheid kan de aandacht voor de liefde doen verschrompelen, zoals anderzijds een eenzijdige nadruk op de liefde het belang van (het opkomen voor) de waarheid kan laten verdwijnen. In het elkaar aanspreken op de belijdenis moeten die twee daarom bij elkaar gehouden worden. Door ons aan de waarheid te houden en elkaar lief te hebben, groeien we samen volledig naar Christus toe (Efez. 4:15).

4. Bij de eenheid in belijden gaat het om de leer van de Heer. Vaak is er een tegenoverstelling van die twee gemaakt: niet de leer maar de Heer. Als het gaat om het persoonlijke geloof is dat zeker waar: een christen leeft niet bij een rationele instemming met een leer, maar in de relationele eenheid met zijn Heer. De prediking is er daarom op gericht de gemeenteleden bij die Christus te brengen, niet bij de zuivere leer. Maar voor de prediker is die leer, samen beleden en geformuleerd, een hulpmiddel om die prediking in overeenstemming te laten zijn met de Schrift. De belijdenis beschermt tegen dwaalleer en onevenwichtigheid. Zo wordt recht gedaan aan de Heer en wordt de gemeente toegerust voor de geloofsband met hem. In het onderlinge toezicht van ambtsdragers gaat het daarom niet alleen om de vraag 'leef je met de Heer' maar net zo goed 'spreek je vanuit zijn leer'.

5. We hoeven ons ook niet te laten dringen in de tegenstelling tussen overheersing of independentisme. Beide zijn wel bekende risico's. Heerszucht is een neiging die overal, en dus ook in de kerk, zomaar de kop op kan steken. Dat geldt ook de drang om los te willen staan ten opzichte van anderen. In praktische zin is het grootste probleem van het independentisme dat het je in de steek laat als het moeilijk wordt. Er ligt een optimistisch idealisme aan ten grondslag van het type: "Als het goed is, dan ...". Maar de vraag blijft onbeantwoord wat er moet gebeuren als het níét goed is. Elke ambtsdrager (en elke kerkenraad of vergadering) die zichzelf kent, weet dat hij de wijze, liefdevolle correctie van anderen nodig kan hebben. Het is een vorm van christelijke bescheidenheid om, vóór het eventueel niet goed gaat, uit vrije wil aan te geven dat anderen dat hebben in te grijpen, en bij voorbaat te beloven dat dan ook te zullen accepteren. Het kerkrecht dient daarvoor wegen te wijzen.

6. Het onderschrijven van de gezamenlijke belijdenis betekent niet een gebonden zijn aan alle punten en komma's ervan. Het gaat om een hartelijke instemming met de leer van Schrift, zoals die in de belijdenis nagesproken wordt. Daarbij is er altijd ruimte is tussen de bewoordingen (waarin ook de historische achtergrond van de belijdenissen zichtbaar blijft) en de daarmee beleden leer.

We maken ook geen onderscheid in fundamentele en niet-fundamentele delen van het belijden. Het evangelie is een eenheid die we als geheel willen naspreken. Tegelijk is er in de kerk altijd ruimte geweest om, binnen de eenheid in Christus, over sommige onderwerpen van mening te verschillen. Wezenlijk is dat die vrijheid niet op een verkeerde manier geclaimd wordt, maar het resultaat is van het samen zoeken naar antwoorden.

Bij twijfel over de vraag hoe groot die beide genoemde ruimtes zijn, wordt het antwoord daarom gezocht in de gezamenlijke wijsheid, eventueel via een kerkelijke vergadering.

7. Een goede kerkrechtelijke regeling betekent niet dat alle vrijheid van exegese en theologie wordt weggenomen. De belofte 'niets te leren wat afwijkt van de leer van de kerk' betekent niet dat een predikant in een publicatie geen kritische vragen mag stellen. Het is ook niet de bedoeling dat zulke vragen bij de belijdenis, vanuit de Schrift, alleen gesteld mogen worden in een kerkenraadsstuk (omdat we 'dit gevoelen zullen voorleggen aan de kerkenraad'). Dan zou er geen brede discussie mogelijk zijn, terwijl het juist waardevol is dat ook anderen mee kunnen denken.

Het betekent wel dat de kerken een veilige plek moeten zijn. Ambtsdragers mogen er hardop vragen stellen, en er wordt samen gezocht naar antwoorden. Tegelijk doen ze

dat zo dat het voor de gemeente ook veilig is.

5. Convergentie

In de besprekingen over dit onderwerp bleek steeds weer hoezeer we het eens zijn over het belang van het samen belijden en het elkaar daarop bevragen. Het kost daarom geen moeite om wat daarover al in beide kerken is afgesproken, samen te voegen.

1. Onderwijs en vorming

Samen belijden vraagt, naast hartelijke liefde voor de ene Heer Jezus Christus, om onderwijs en vorming in de inhoud van dat belijden. Dat geldt basaal voor de gemeente: prediking, onderwijs vanuit de Catechismus en dergelijke. Meer specifiek is het goed om te werken aan vorming van (toekomstige) ambtsdragers in de gemeentes, eventueel als gezamenlijke verantwoordelijkheid in een regio. Het belang van goede vorming van toekomstige predikanten is onomstreden. Bij het werken aan een mogelijke gezamenlijke opleiding krijgt de confessionele basis daarom ook goede aandacht.

2. Ondertekening van de belijdenis bij aanvang van de ambtsdienst

Beide kerken kennen een vorm van het ondertekenen van de belijdenis. Wat ons betreft brengt het nieuwe bindingsformulier van de GKv goed onder woorden wat een ambtsdrager verklaart en belooft bij het begin van zijn ambtsdienst. Zo'n bindingsformulier zou in een gezamenlijke toekomst passend zijn voor elke ambtsdrager en voor anderen met bevoegdheid tot prediking (en wellicht ook andere taken in de gemeente).

3. Handelwijze bij afwijken van de aanvaarde leer

Richtinggevend en corrigerend is de vraag van de apostel Paulus aan de gemeente in Korinte, 1 Korintiërs 14:36: *"Heeft het Woord van God zich soms verspreid vanuit uw gemeente? Of heeft het enkel u bereikt?"* Vanuit dit uitgangspunt formuleren we een aantal richtlijnen hoe te handelen in situaties waarin er zorg is ontstaan met betrekking tot iemands betrouwbaarheid in zijn of haar omgang met het Woord van God.

In dergelijke situaties heeft de kerkenraad altijd een sleutelrol. Buiten een kerkenraad om kan er geen procedure worden begonnen tegen een ambtsdrager in de kerk, vanwege afwijking op het punt van de leer.

Nu kunnen er verschillende wegen zijn waarlangs zo'n kwestie bij een kerkenraad terechtkomt:

- * De ambtsdrager kan zelf melden dat hij (zij) bedenkingen heeft.
- * Een gemeentelid kan (na uiteraard eerst met de betreffende ambtsdrager gesproken te hebben!) de kerkenraad in kennis stellen.
- * De kerkenraad zelf kan zo'n kwestie op de agenda zetten.
- * Vanuit een andere kerk kan een bezwaar worden aangekaart.

In alle gevallen is de kerkenraad van de gemeente waarin de betrokken ambtsdrager zijn (haar) dienst vervult als eerste verantwoordelijk. Die kerkenraad zal zich dus buigen over de vraag of er inderdaad reden tot zorg is met betrekking tot iemands confessionele betrouwbaarheid. Uiteraard is het daarbij onmisbaar dat hij met de betrokken ambtsdrager in gesprek gaat.

Vervolgens zijn er twee mogelijkheden:

- A. De kerkenraad besluit dat de confessionele betrouwbaarheid niet in geding is.
- B. De kerkenraad besluit dat de confessionele betrouwbaarheid wel in geding is.

Ad A

- a. Als de kerkenraad besluit dat de confessionele betrouwbaarheid niet in geding is, staat beroep open op de meerdere vergadering. Zie voor de geldende regelingen art. 35 AKS en F74 e.v. KO.
- b. Indien de meerdere vergadering het beroep afwijst, staat hoger beroep open (in de NGK is hoger beroep alleen mogelijk wanneer het gaat om een bezwaar tegen de leer, AKS art. 35; dat is hier zeker het geval).
- c. Indien de meerdere vergadering besluit het beroep gegrond te verklaren, zal de kerkenraad zijn oorspronkelijke besluit heroverwegen. Indien deze heroverweging de kerkenraad brengt tot de overtuiging dat de confessionele betrouwbaarheid inderdaad in het geding is, zal een dienovereenkomstig besluit genomen worden. Zie verder hieronder, Ad B.
- d. Indien de heroverweging niet leidt tot verandering van het oorspronkelijke besluit, zal de kerkenraad zich verantwoorden ten overstaan van de meerdere vergadering. Het is denkbaar dat er goede redenen zijn (met name pastorale overwegingen) om het besluit van de meerdere vergadering (nog) niet uit te voeren.
- e. Indien vervolgens
 - * er naar het oordeel van het kerkverband geen goede redenen zijn om zo'n besluit (nog) niet uit te voeren
 - * alle beroepsmogelijkheden zijn uitgeput
 - * en de zaak in kwestie dusdanig zwaar wordt geacht dat het niet verdragen kan worden, kan het kerkverband in het uiterste geval constateren dat de betreffende plaatselijke kerk zichzelf de facto buiten het verband van de kerken heeft geplaatst, en daarmee opgehouden heeft deel uit te maken van het kerkverband. Uiteraard tenzij en totdat deze kerk terugkomt op haar schreden.

Ad B

Als de betreffende kerkenraad tot het besluit komt dat de confessionele betrouwbaarheid inderdaad in het geding is en de uitspraken van de ambtsdrager in strijd zijn met Gods Woord (al dan niet naar aanleiding van een ingebracht bezwaar of de uitspraak van een meerdere vergadering) kan de kerkenraad hem (haar) in de uitoefening van zijn ambt schorsen of hem uit zijn ambt zetten; zulks uiteraard met inachtneming van de daarvoor geldende regelingen, inclusief de mogelijkheid van beroep.

4. Kerkrechtelijke kaders

Deze handelwijze, waarvan veel elementen nu al nadrukkelijk bepaald zijn in het kerkrecht van GKv en NGK, kan in een aantal kerkordelijke bepalingen en regelingen helder beschreven worden. Dat vormt de basis voor rechtsgeldig kerkelijk handelen, waarbij de wereldlijke rechter gepaste afstand zal houden wanneer de kerk haar recht goed omschreven heeft.

BIJLAGE

bron: <http://www.opbouwonline.nl/artikel.php?id=432>[Home](#) > [Artikel 000432](#)

5 juni 2009, jaargang 53, nummer 12

[Artikel 000432](#)

NGK Ten Post definitief buiten kerkverband

Ad de Boer

TEN POST - De NGK Ten Post (de meest noordelijke NGK, tussen Groningen en Delfzijl) staat definitief buiten het kerkverband van de Nederlands Gereformeerde kerken. Dat is het gevolg van het besluit dat de regionale vergadering Noord-Nederland tot haar grote spijt heeft moeten nemen, dat deze gemeente niet langer deel uitmaakt van het regionale kerkverband.

Daarmee is een eind gekomen aan een proces van meer dan twintig jaar. Al sinds 1988 laat de kerk van Ten Post zich niet meer vertegenwoordigen op de regionale vergaderingen in het Noorden. Het Informatieboekje 1988 van de NGK bevat een verklaring van de regio Noord-Nederland, dat de NGK Ten Post zich buiten het kerkverband plaatst doordat en zolang zij ook na herhaald verzoek weigert met haar (de regio adb) op te komen voor de eenheid van het ware geloof, concreet bestaande in de eenheid van de leer, zoals wij die kennen uit Schrift en belijdenis. Daarbij werd geduid op het verschil van inzicht tussen de regio en de kerk van Ten Post over de behandeling van bezwaren tegen de leer van wijlen ds. M. Doornbos over het verlossingswerk van Christus. De regio wilde die bezwaren in een regionale vergadering behandelen, maar de NGK Ten Post beschouwde de zaak als een interne aangelegenheid en weigerde op de ingebrachte bezwaren te reageren. Het kwam niet verder dan een aantal hoorzittingen in het eerste helft van de jaren negentig met enkele deskundigen namens de regio, maar formeel buiten de regionale vergadering, en ds. Doornbos van Ten Post. In 1996 overleed deze predikant.

Het is sindsdien niet gelukt deze patstelling te doorbreken, ook niet toen de regionale vergadering enkele jaren geleden opnieuw contact zocht met Ten Post. De gemeente bleef afwezig op de vergaderingen en gaf ook op geen enkele andere manier blijk van betrokkenheid bij het kerkverband. Daarom heeft de regionale vergadering Noord-Nederland ten langen leste uitgesproken dat de kerk van Ten Post geen deel meer uitmaakt van deze regio en daarover de andere kerken in het land geïnformeerd.

De NGK Ten Post die bij het ontstaan van de NGK uit 140 leden bestond en in 1988 rond de 80 leden had, telt blijkens het Informatieboekje 2008 van de NGK nog slechts 13 leden. Kerkdiensten in eigenlijke zin worden er niet meer belegd en de sacramenten worden niet meer bediend. In het Informatieboekje 2009 komt de NGK Ten Post niet langer voor.

Deze notitie is besproken in de gezamenlijke vergadering van CCS (Commissie Contact en Samenwerking van de NGK) en DKE (Deputaten Kerkelijke Eenheid van de GKv) van 19 april 2017, en aanvaard voor doorzending aan de LV en de GS.

Uit de bespreking op die vergadering vermelden we ter verduidelijking:

In paragraaf 4.4, over de onjuiste tegenstelling 'niet de leer maar de Heer', wordt eenzijdig accent gelegd op het geloof als persoonlijke relatie met de persoon van Jezus Christus. Dat gebeurt hier in aansluiting op die gewraakte uitdrukking. Uiteraard is het geloof breder en omvat het totaal van Gods openbaring: Christus brengt ons terug bij de Vader en zijn bedoeling met de schepping. Deze paragraaf moet dus niet gelezen worden als afdoende omschrijving van de inhoud van het gezamenlijke belijden.

6. Preekbevoegdheid

1. Inleiding en samenvatting

GKv en NGK kennen beide de mogelijkheid dat naast de geroepen predikanten ook anderen preekbevoegdheid ontvangen. Belangrijk verschil is echter dat de NGK de ruimte geven aan een kerkenraad om uit eigen gemeente iemand te vragen om voor te gaan, ook als diegene niet door de classis of regiovergadering preekbevoegd is verklaard.

Hieronder geven we een overzicht van de ontwikkelingen rond dit thema. We menen dat de genoemde ruimte kan blijven bestaan, maar plaatsen er wel enkele kanttekeningen bij.

2. Historische schets

DKO

1. De opstellers van de DKO waren beducht voor onbevoegde of ongrijpbaar rondtrekkende predikers.

Art. 3: “Het zal niemand, alhoewel hij een doctor, ouderling of diaken is, geoorloofd zijn de dienst des Woords en der Sacramenten te betreden, zonder wettelijk daartoe beroepen te zijn”.

Art. 6: “Ook zal geen dienaar dienst mogen aannemen in enige particuliere heerlijkheden, gasthuizen of anderszins, tenzij dat hij voorheen geadmitteerd en toegelaten zij, volgens de voorgaande artikelen (nl. 4 en 5, KH); en hij zal ook niet minder dan andere aan de Kerkenordening onderworpen zijn”.

Art. 7: “Niemand zal tot de dienst des Woords beroepen worden, zonder dat men hem in een bepaalde plaats stelle, ten ware dat hij gezonden worde om hier of daar te prediken in de gemeente onder het Kruis, of anderszins om kerken te vergaderen”.

Art. 10: “Een dienaar, eens wettelijk beroepen zijnde, mag de gemeente, aan welke hij verbonden is, niet verlaten, om elders een beroeping op te volgen, zonder bewilliging des kerkerads met de diakenen, en met voorweten van de classis, gelijk ook geen andere kerk hem zal mogen ontvangen, eer hij wettelijk getuigenis zijns afscheids van de kerk en classis, waar hij gediend heeft, vertoond hebbe”.

Art. 15: “Het zal niemand geoorloofd zijn, de dienst zijner kerk onderlatende, of in geen vaste dienst zijnde, hier en daar te gaan prediken buiten consent en autoriteit der synode of classis. Gelijk ook niemand in een andere kerk enige predikatie zal mogen doen of Sacramenten bedienen, zonder bewilliging des kerkerads van die kerk”.

2. De uitzondering in art. 7 toont dat men wel degelijk oog had voor bijzondere omstandigheden. Maar ook dan werd de prediker *gezonden*. Het was geen privilege van predikers om zich aan toezicht te kunnen onttrekken.

3. De betrouwbare woordverkondiging vroeg naast stevig toezicht ook om stevig onderwijs.

Art. 8: “Men zal geen schoolmeesters, handwerkslieden of anderen, die niet gestudeerd hebben, tot het predikambt toelaten, tenzij dat men verzekerd zij van hun singuliere gaven: godzaligheid, ootmoedigheid, zedigheid, goed verstand en discretie, mitsgaders gaven van welsprekendheid”.

Oefenaars

4. De kerken van na de Afscheiding in de 19^e eeuw kenden aanvankelijk bitter weinig predikanten. De enkelen die er waren, bewerkten vaak meer dan een complete provincie.

Dit gat werd opgevuld door preeklezers, maar ook door “oefenaars”: mannen zonder theologische opleiding en zonder wettige roeping, die door zichzelf of door anderen toch in staat werden geacht om het Woord te bedienen.

De meningen over dit verschijnsel waren sterk verdeeld, mede afhankelijk van de ervaringen die men had met bepaalde oefenaars. Was men enthousiast over zijn Schriftuitleg, dan verwees men graag naar de vrijmacht van de Geest; was men geschokt over persoonsverheerlijking en bizarre leerstellingen, dan viel men graag terug op de beproefde kerkelijke structuren.

Uiteindelijk stierf het probleem vanzelf uit: de betere oefenaars werden alsnog predikant, en de theologische opleiding leverde steeds meer kandidaten af. De praktijk keerde terug naar de regel.

KO1978

5. De kerkorde van 1978 bleef in de lijn van de DKO. Kerkelijk toezicht en kerkelijk onderwijs zijn belangrijk voor de betrouwbare bediening van het Woord.

Wel valt op dat de kleurrijke bepalingen van de DKO in de KO 1978 zijn veralgemeniseerd of zelfs geformaliseerd.

Art. 3: “Niemand mag een van deze ambten vervullen zonder wettig geroepen te zijn”.

Art. 7 (vergelijk DKO art. 10): “Wanneer een predikant een beroep naar een andere kerk heeft aangenomen, mag deze hem niet als haar predikant aanvaarden voordat hij wettige akten van ontslag heeft overlegd van de kerk en de classis waar hij gediend heeft”.

6. De KO1978 waarschuwde dus niet meer expliciet voor predikers zonder ambt, zoals de DKO dat nog wel deed in art. 3. Blijkbaar werd het als vanzelfsprekend gezien dat preekbevoegdheid en ambt van dienaar des Woords samenvielen.

7. Wel was het gebruikelijk om aan theologische studenten de mogelijkheid te geven van het spreken van een ‘stichtelijk woord’, maar dit werd van synode tot synode steeds gepresenteerd als een tijdelijke maatregel, vanwege ‘de nood van de kerken’.

Toen in later jaren van deze nood een deugd werd gemaakt (preekstage voor studenten), rees her en der het verlangen om ook andere niet-amtsdragers te laten voorgaan. Dat leidde in 2008 tot een “generale regeling voor het verlenen van preekconsent”. Deze geldt voor afgestudeerde theologen en kerkelijk werkers; de laatsten alleen in de eigen gemeente. Beide categorieën mogen echter geen officiële kerkelijke handelingen verrichten, dus geen sacramenten bedienen. Soms verleent een classis die bevoegdheid echter wel, met name als het gaat om een voormalige predikant.

KO2014

8. De kerkorde van 2014 heeft geen wissels omgezet, maar slechts vastgelegd wat er was gegroeid. Dat leidde soms tot nieuwe bepalingen, soms tot nuances bij reeds bekende voorschriften.

Art. B13.3: "Voor het predikantschap in de kerken is een voltooide opleiding tot predikant aan de theologische universiteit vereist. De generale regeling predikantszaken voorziet in bijzondere gevallen".

Art. B15.1: "Een predikant is altijd verbonden aan een plaatselijke kerk of aan twee of meer kerken die daarvoor een samenwerking zijn aangegaan".

Art. B15.4: "Ook in geval van een bijzondere taak is de predikant verbonden aan een plaatselijke kerk. De regeling van zijn rechtspositie vereist de goedkeuring van de classis en, indien van toepassing, de generale synode".

Art. B20.1: "Een predikant wordt ontheven van zijn ambt wanneer binnen twee jaar na een losmaking geen verbintenis met een andere kerk tot stand komt".

Art. B22.4: "Een emeritus-predikant behoudt de bevoegdheid om op verzoek van een kerkenraad het Woord en de sacramenten te bedienen of andere diensten te verrichten".

Art. B32.2: "Aan niet-predikanten kan door de classis preekbevoegdheid worden verleend in overeenstemming met de generale regeling".

AKS1982

9. Ook het AKS wilde blijven staan in de traditie van de DKO, maar weglaten wat als onnodige regulering werd gezien. Het resultaat komt behoorlijk overeen met de KO1978.

Art. 3: "Niemand mag één van deze diensten vervullen zonder wettig geroepen te zijn".

Art. 7: "Wie reeds als predikant aan een gemeente verbonden is, kan door een andere gemeente beroepen worden. De bevestiging zal plaatsvinden na instemmend advies van de regionale vergadering van het ressort waartoe de beroepende gemeente behoort. Hiervoor is vereist een wettig bewijs van ontslag; een goede attestatie aangaande leer en leven uit de gemeente waaraan hij tevoren verbonden was; en een goed getuigenis van de regionale vergadering van het ressort, waartoe deze gemeente behoort".

10. Evenals in de KO1978 ontbrak ook in het AKS1982 een bepaling over eventueel optreden van niet-predikanten in de kerkdienst.

De praktijk is dat plaatselijke NG-kerken zich de vrijheid voorbehouden om te laten voorgaan wie zij willen, ook als de betrokkene geen predikant is.

AKS2015

11. Het AKS2015 heeft evenals de KO2014 de kerkelijke ontwikkelingen verwerkt in aangepaste regelgeving. Ook bij de NGK kunnen theologische studenten oefenen op de kansel.

Art. 5.2: "Wie de opleiding voor het ambt van predikant volgt, kan bij de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding preekbevoegdheid aanvragen volgens de regeling voor de Kerkelijke Onderzoeken. De preekbevoegdheid is van kracht tot het einde van de opleiding".

12. Er is ook nauwelijks verschil op het punt van niet-theologen die predikant willen worden. In de GKv geldt inmiddels de regeling dat wie zonder theologische opleiding blijkt te beschikken over bijzonder gaven voor de bediening van het Woord, evengoed alsnog een - weliswaar verkorte - theologische opleiding moet volgen. Dit staat niet in de KO2014 zelf, maar wel in de generale regeling waarnaar verwezen wordt (art. B13.3). Het AKS kent sinds 2015 een soortgelijke opzet.

Art. 5.4: “Wie verlangt tot het ambt van predikant te worden toegelaten zonder de daartoe vereiste opleiding te hebben gevolgd, dient - behalve de in 5.1 genoemde gaven - bijzondere gaven tot het ambt van predikant te bezitten. Hij onderwerpt zich daartoe aan een onderzoek naar leer en leven en bekwaamheid tot het ambt overeenkomstig de regeling voor de Kerkelijke Onderzoeken”. Genoemde regeling bepaalt dat dit onderzoek onder meer nagaat in hoeverre de kandidaat een aanvullend studietraject moet volgen onder auspiciën van de NGP.

13. Wel zijn er verschillen rond wat het AKS noemt “zelfstandige preekbevoegdheid”.

Art. 5.5: “Wie verlangt om voor te gaan in een kerkdienst buiten de eigen gemeente maar niet de opleiding tot het ambt van predikant volgt of geen predikant (meer) is, kan daartoe preekbevoegdheid aanvragen bij de regiovergadering van de gemeente waartoe hij behoort volgens de regeling voor de Kerkelijke Onderzoeken”.

Een eerste verschil is dat het AKS zich niet uitlaat over preekbevoegdheid in de eigen gemeente. Dat staat in de vrijheid van de plaatselijke kerkenraad. De generale regeling van de GKv bemoeit zich daar wel mee: alleen kerkelijk werkers kunnen in eigen gemeente preekbevoegdheid ontvangen, en alleen na kerkelijk onderzoek door de classis.

Een tweede verschil is dat het AKS geen opleidingsvereisten stelt. De GKv doen dat ook niet (of minder) als het gaat om kerkelijke werkers, maar wel als het personen betreft die buiten de eigen gemeente willen voorgaan: dan is een opleiding vereist aan de eigen theologische universiteit.

3. Nadere beschouwing

1. Het laatstgenoemde verschil heeft te maken met het feit dat de NGK pas sinds enkele jaren een eigen predikantenopleiding heeft, verbonden met de Theologische Universiteit van de CGK, in Apeldoorn. Voor die tijd hebben de NGK ervaring opgedaan met een variëteit aan opleidingen, die niet allemaal gecontroleerd konden worden, maar die wel van waarde bleken te zijn voor de versterking van het predikantencorps.

2. Dat werkt door nu er vanwege het bestaan van de NG-predikantenopleiding wel specifieke eisen gesteld zouden kunnen worden, ook bij het verlenen van preekbevoegdheid aan niet-predikanten. Dat gebeurt echter niet; nut en noodzaak van een goede opleiding worden zeker onderkend, maar blijven secundair.

3. Bij de GKv is de eigen theologische universiteit steeds nauw verbonden geweest met het ontstaan en voortbestaan als zelfstandige kerkgemeenschap. Die cruciale rol is in de laatste jaren bevestigd: zelfs de personen met ‘bijzondere gaven’ die vroeger nog predikant konden worden ‘op artikel 8’, komen nu alleen nog binnen als zij-instromers via de TUK. Ook bovenplaatselijke preekbevoegdheid is er alleen voor wie de studie aan de TUK succesvol heeft afgerond.

4. Tegelijk blijven in beide kerkgemeenschappen twee fundamentele regels staan. De eerste is dat de toegang tot het ambt uiteindelijk alleen wordt verleend via een onderzoek door de regionale kerkelijke vergadering; de tweede dat de theologische opleiding een zaak is van de kerken, in welke vorm dan ook.

5. Voor de gezamenlijke toekomst is daarom allereerst te kijken naar de plannen voor een brede gereformeerde theologische opleiding, waar zowel GKv als NGK (alook andere kerkgemeenschappen, met name de CGK) in deelnemen. Een gemeenschappelijke opleiding leidt er vanzelf toe dat ook het gebruik van die opleiding steeds meer gelijk op zal gaan.

6. Vervolgens kunnen GKv en NGK hun ervaringen uitwisselen: de GKv met de eigen opleiding, de NGK met hun brede veld aan opleidingsmogelijkheden. Een herhaling van 1892 is daarbij niet te verwachten. Destijds stonden twee principes tegenover elkaar: de kerkelijke opleiding van de Afgescheidenen, en de 'vrije' opleiding van de Doleantie. Ruim een eeuw lang hebben deze beide in een moeizame verhouding met elkaar geleefd.

Zo staan GKv en NGK niet tegenover elkaar. Beiden erkennen nut en noodzaak van een kerkelijke opleiding. Maar doordat de een die opleiding kon behouden, terwijl de ander hem kwijtraakte, hebben beiden verschillende ervaringen opgedaan. Dat samen te brengen kan over en weer verrijking betekenen.

7. Het verschil over de preekbevoegdheid in eigen gemeente is dieper geworteld. De NGK hebben vanaf het begin sterk ingezet op de vrijheid van de plaatselijke kerk. Dat gaf veel ruimte om te experimenteren met de wijze waarop, door wie en aan wie Woord en sacramenten bediend zouden worden. De laatste decennia groeit echter het besef dat beide te kostbaar zijn om geheel over te laten aan het experiment: binnen de kerk zijn voor zowel het Woord als de sacramenten bepaalde kaders nodig, met bijbehorend toezicht.

De ontwikkelingen binnen de GKv zijn precies andersom. Na het afscheid van de NGK brak binnen de GKv een periode aan van rust en uitbouw, met heldere kaders en strak georganiseerd toezicht. De laatste decennia echter groeit de onvrede met deze eenvormigheid. Het experiment wint terrein, waar mogelijk binnen de gegevens kaders, maar vaak ook daarbuiten of zelfs tegen de uitdrukkelijke regels in. Verruiming van regels blijkt dit proces niet te stoppen, maar eerder te versnellen.

8. Van de NGK kunnen de GKv op dit gebied de nodige nuchterheid leren. Je hoeft het experiment niet uit te bannen om toch vast te kunnen houden aan veilige kaders voor de schatten van Woord en sacrament, die immers niet ons eigendom zijn: ze zijn van Christus.

Andersom kunnen de NGK hun winst doen met de kaders die binnen de GKv zijn ontwikkeld en zich daar al hebben bewezen, zowel in hun zwakheid als in hun kracht.

4. Schets van gezamenlijke waarden

1. Zowel het Oude als het Nieuwe Testament spreken over 'roeping' tot de dienst van het Woord. In het Oude Testament geldt dat met name de profeten; in het Nieuwe Testament betreft het in de eerste plaats de apostelen, die op hun beurt weer anderen hebben aangesteld (Efez. 4:11).

2. Deze roeping van ambtsdragere heeft niet tot doel om degenen die niet speciaal geroepen zijn, het zwijgen op te leggen. Integendeel: de bedoeling van het ambt is juist

om het Woord 'levend' te houden in de gemeente, zodat ieder er de mond vol van heeft (Kol. 3:16).

3. Wel wordt zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament gewaarschuwd tegen mensen die op eigen gezag te werk gaan en eigen mening verkopen als het woord van God (Jer. 23:16, Gal. 1:7).

4. Het eerste middel om dat tegen te gaan is dat ieder zich zelf door de Geest van Christus wijs laat maken, zodat hij kan onderscheiden wat waar is, en wat niet (Deut. 18:22, Filipp. 1:10, 1 Joh. 2:27). Juist hierin kunnen ambtsdragers als voortrekkers en aanjagers veel goed doen (Efez. 4:11-14).

5. Het tweede middel is dat van het onderling toezicht, en dan speciaal het toezicht door ambtsdragers. Dat is niet slechts negatief, om misleiders te ontmaskeren; het is zeker ook positief, namelijk om te zorgen dat het betrouwbare woord uitleg en toepassing vindt (1 Kor. 14:27-29).

6. In de kerkelijke traditie is gekozen voor kerkdiensten waarin de kerkenraad één spreker uitnodigt om het Woord te bedienen. Daarmee wordt voorkomen dat mensen zichzelf opdringen om het woord te voeren; ook wordt zo tegengegaan dat een veelheid van diverse sprekers tot verwarring leidt (vergelijk 1 Kor. 14:29-31).

7. Tegelijk is het goed om te blijven beseffen dat het hier gaat om een keuze, niet om een Goddelijk voorschrift. Paulus noemt in 1 Kor. 14 : 26-33 de mogelijkheid van meer sprekers, die om de beurt aan het woord kunnen komen. Wel blijft dan nog steeds belangrijk dat het ordelijk gebeurt, onder goed toezicht, in overeenstemming met de leer van Christus.

8. Het voordeel van één geroepen prediker is dat aan deze voorganger hoge eisen kunnen worden gesteld, met name op het punt van een theologische opleiding.

9. Toch hoeft dat niet te betekenen dat ieder die geen afgeronde theologische opleiding heeft gevolgd, nooit in de kerkdienst het woord van God zou mogen uitdragen. Terecht hebben de kerken onder voorwaarden ook ruimte gemaakt voor anderen.

10. Wanneer het personen betreft die bijzondere gaven hebben op dit gebied, kan het kerkverband aan hen preekbevoegdheid verlenen. Ook kunnen zij ondersteuning krijgen via een aanvullende opleiding.

11. Maar er zullen er ook zijn die slechts incidenteel willen voorgaan, daartoe ook de nodige geestelijke bagage bezitten, maar geen verlangen hebben om brede preekbevoegdheid te ontvangen. Kan een kerkenraad zulke personen uitnodigen? Omdat het personen betreft die niet zijn getoetst door het kerkverband, moet een kerkenraad hierin voorzichtig handelen. Zo doet hij er goed aan om de gemeente erbij te betrekken. Die heeft immers recht op betrouwbare prediking.

12. In de GKv is het uitnodigen van een prediker zonder preekbevoegdheid vanuit het kerkverband, niet kerkordelijk geregeld. Wel wordt ze her en der toegepast. In de NGK is de mogelijkheid er wel, maar dan beperkt tot de eigen gemeenteleden. Die laatste beperking is zinvol, omdat er bij deze personen nog sprake is van enig kerkelijk toezicht,

namelijk door de eigen kerkenraad. Ook is het goed om het uitnodigen van deze bijzondere voorgangers te beperken tot een incidenteel gebeuren. De regel mag blijven dat het Woord wordt bediend door een geroepen ambtsdrager.

5. Conclusies

1. Zowel de GKv als de NGK hechten aan betrouwbare prediking, door geroepen ambtsdragers, die een degelijke opleiding hebben genoten en onder kerkelijk toezicht staan.
2. Daarnaast kennen zowel GKv als NGK de mogelijkheid om ook aan niet-predikanten preekbevoegdheid te verlenen.
3. Zowel bij de GKv als bij de NGK kan preekbevoegdheid alleen worden verleend door de classis of regiovergadering.
4. Bij uitzondering zou de kerkenraad iemand kunnen uitnodigen die geen preekbevoegdheid heeft ontvangen. De kerkenraad moet daarbij de rechten van de gemeente respecteren. Ook is het zinvol om dit te beperken tot de eigen gemeenteleden, die bekend zijn bij de kerkenraad.

Deze notitie is in de gezamenlijke vergadering van CCS (Commissie Contact en Samenwerking van de NGK) en DKE (Deputaten Kerkelijke Eenheid van de GKv) van 19 april 2017 aanvaard voor doorzending aan LV en GS.

Er was geen vergadertijd meer voor een inhoudelijke bespreking van deze notitie. Een latere bespreking kan mogelijk nog leiden tot aanvullende opmerkingen.